

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра технологій в ресторанному господарстві, готельно-
ресторанної справи та підприємництва

**О.А. Ніколайчук,
Л.Д. Костакова**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Рівень бакалавр

Кривий Ріг
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра технологій в ресторанному господарстві, готельно-
ресторанної справи та підприємництва

**О.А. Ніколайчук,
Л.Д. Костакова**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Рівень бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри технологій в ресторанному
господарстві, готельно- ресторанної
справи та підприємництва
Протокол № 5
від «3» листопада 2020 р.

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол №4
від «17» грудня 2020 р.

**Кривий Ріг
2020**

**УДК 33:658(075)
Н75**

Ніколайчук, О.А.

Н 75 Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Економіка підприємства» [Текст] : для студ. всіх спеціальностей, ступінь бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва ; О. А. Ніколайчук, Л. Д. Костакова – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2020. – 90 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів усіх форм навчання і покликані допомогти студентам організувати вивчення дисципліни «Економіка підприємства» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських (практичних) занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, з метою поточного оцінювання знань, наданому переліку рекомендованої основної та допоміжної літератури й інформаційних ресурсів.

УДК 33:658(075)

© Ніколайчук О.А., Костакова Л.Д., 2020
© Донецький національний
університет економіки й торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	12
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності, ресурсне забезпечення та організація діяльності підприємства	13
Змістовий модуль 2. Витрати та результати діяльності підприємства	29
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	39
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності, ресурсне забезпечення та організація діяльності підприємства	40
Змістовий модуль 2. Витрати та результати діяльності підприємства.....	71

ВСТУП

За сучасних умов розвитку економічних відносин кожне підприємство ставить за мету отримання позитивного результату від своєї діяльності на основі нарощування свого потенціалу.

Для реалізації такої мети важливого значення набуває застосування майбутніми бакалаврами навичок використання теоретичних знань у практичній діяльності, що забезпечується розв'язуванням різних завдань та виробничих ситуацій. Тож, в даних методичних рекомендаціях зосереджено увагу на теоретичних та прикладних проблемах економіки підприємства.

Мета вивчення дисципліни «Економіка підприємства» полягає у формуванні системи теоретичних знань з основ механізму функціонування підприємства та набутті практичних навичок їх застосування в професійній діяльності.

Предмет дисципліни: закономірності функціонування і розвитку підприємства.

Завданнями дисципліни «Економіка підприємства» є:

- засвоєння основ організації господарської діяльності підприємств;
- формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу;
- набуття навичок проведення комплексних економічних розрахунків для обґрунтування відповідних управлінських рішень та виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Дисципліна «Економіка підприємства» є обов'язковою у циклі професійної підготовки здобувачів вищої освіти та передбачає зв'язок з такими курсами як: політекономія, вища математика, статистика, мікроекономіка, бухгалтерський облік, менеджмент, маркетинг, фінанси, гроші та кредит тощо.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова для студентів спеціальностей 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 181 «Харчові технології», 241 «Готельно-ресторанна справа», 242 «Туризм», вибіркова для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість змістових модулів	2
Лекції, годин	32
Практичні / семінарські, годин	32
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	86
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	5
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Мета: формування системи теоретичних знань з основ механізму функціонування підприємства та набуття практичних навичок їх застосування в професійній діяльності.

Предмет дисципліни: закономірності функціонування і розвитку підприємства.

Завдання: засвоєння основ організації господарської діяльності підприємств; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; набуття навичок проведення комплексних економічних розрахунків для обґрунтування відповідних управлінських рішень та виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Підприємство та середовище функціонування підприємства

Тема 2. Структура та управління підприємством

Тема 3. Основні засоби підприємства

Тема 4. Оборотні активи підприємства

Тема 5. Нематеріальні ресурси та активи

- Тема 6. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці
Тема 7. Інвестиційні ресурси підприємства
Тема 8. Інноваційна діяльність
Тема 9. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства
Тема 10. Прогнозування та планування діяльності підприємства
Тема 11. Виробництво та якість продукції
Тема 12. Витрати та ціноутворення на підприємстві
Тема 13. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства
Тема 14. Економічна безпека та антикризова діяльність

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності, ресурсне забезпечення та організація діяльності підприємства					
Тема 1. Підприємство та середовище його функціонування	10	2	-	-	2
Тема 2. Структура та управління підприємством	9	2	2	-	5
Тема 3. Основні засоби підприємства	9	4	4	-	5
Тема 4. Оборотні активи підприємства	9	2	2	-	5
Тема 5. Нематеріальні ресурси та активи	9	2	2	-	5
Тема 6. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці	10	2	2	-	6
Тема 7. Інвестиційна діяльність підприємства	11	2	2	-	7
Тема 8. Інноваційна діяльність	10	2	2	-	6
Тема 9. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства	10	2	2	-	6
Тема 10. Прогнозування та планування діяльності підприємств	21	2	2	-	11
Тема 11. Виробництво та якість продукції	10	2	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	120	24	22	-	70
Змістовий модуль 2. Витрати та результати діяльності підприємства					
Тема 12. Витрати та ціноутворення на підприємстві	10	3	4	-	5
Тема 13. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства	11	3	4	-	6
Тема 14. Економічна безпека та антикризова діяльність	9	2	2	-	5
Разом за змістовим модулем 2	30	8	10	-	16
Усього годин	150	32	32	-	86

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 1. Структура та управління підприємством	2
2	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 2. Показники технічного стану та амортизація основних засобів	2
3	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 3. Показники ефективності використання основних засобів підприємства	2
4	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 4. Оборотні активи підприємства	2
5	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 5. Нематеріальні ресурси підприємства	2
6	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 6. Планування персоналу підприємства, продуктивність та оплата праці	2
7	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 7. Інвестиції на підприємстві	2
8	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 8. Оцінка інноваційної діяльності підприємства	2
9	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 9. Техніко-технологічна база виробництва та виробнича потужність підприємства	2
10	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 10. Прогнозування та планування діяльності підприємства	2
11	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 11. Планування виробництва та реалізації продукції	2
12	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 12. Калькулювання собівартості продукції за різними методами	2
13	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 13. Ціноутворення на підприємстві	2
14	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 14. Фінансові результати діяльності підприємства	2
15	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 15. Оцінка фінансового стану та ефективності діяльності підприємства	2
16	Семінар із вирішенням розрахункових завдань Тема 16. Економічна безпека та антикризова діяльність	2
Всього		32

5. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: на протязі семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру
(денна форма навчання)

	Аудиторна робота				Позааудиторна робота	Сума балів
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	ПМК	Завдання для самостійного виконання	
Змістовий модуль 1						
Тема 1	1	1			1	3
Тема 2		1	1			2
Тема 3		1			1	2
Тема 4	1	1			2	4
Тема 5		1	1			2
Тема 6	1	1			1	3
Тема 7	1	1				2
Тема 8	1	1				2
Тема 9	1	1				2
Тема 10		1	1			2
Тема 11	1	1		5		7
Разом змістовий модуль 1	7	11	3	5	5	31
Змістовий модуль 2						
Тема 12	1	1			2	4
Тема 13		1	1			2
Тема 14		1			2	3
Тема 15	1	1			2	4
Тема 16		1	1	4		6
Разом змістовий модуль 2	2	5	2	4	6	19
Усього	9	16	5	9	11	50

Оцінювання студентів протягом семестру
(заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	50	100
20	15	15		

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 1. СТРУКТУРА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

1.1 Сутність, функції та методи управління підприємством.

1.2 Поняття та параметри організаційної структури управління підприємством.

1.3 Типи організаційних структур управління.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Побудувати організаційну структуру управління для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України та провести її аналіз. За організаційною структурою визначити напрямки економічного управління для досліджуваного підприємства.

Завдання 2. Проаналізувати посадову інструкцію одного з фахівців економічної служби на підприємстві (на вибір). Провести систематизацію завдань та обов'язків за основними видами компетенцій (аналітична, планово-прогностична, організаційна).

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 2. ПОКАЗНИКИ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ТА АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

2.1 Загальна характеристика капіталу і основних засобів.

2.2 Вартісна оцінка і класифікація основних засобів підприємства.

2.3 Показники технічного стану та відтворення основних засобів

2.4 Амортизація основних засобів підприємства.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. На балансі підприємства на початок року обліковувалося

основних засобів на суму 6201 тис. грн., протягом року було введено нових основних засобів: з 1 травня - на 981 тис. грн., із 1 вересня - на 671 тис. грн. З 1 жовтня вибуло основних засобів на суму 1091 тис. грн. Середня норма амортизації основних засобів - 12,8%. Розрахувати середньорічну вартість основних засобів і річну суму амортизаційних відрахувань.

Завдання 2. Величина основних засобів підприємства на початок звітного року склала 1550 млн. грн., за рік введено основних засобів на суму 40 тис. млн., вибуло – на 20 млн. грн. Якою буде середньорічна норма амортизації і сума зносу за 8 років роботи основних засобів, якщо загальний термін їх служби складає 10 років. Розрахувати всі можливі абсолютні та відносні показники стану основних засобів підприємства.

Завдання 3. На підприємстві функціонують основні засоби, балансова (первинна) вартість яких становить 740 тис. грн., а ліквідаційна - 120 тис. грн., термін їх служби - 8 років.

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань основних засобів та суму зносу за перші три роки експлуатації, використовуючи такі методи, як : прямолінійної амортизації; зменшення залишкової вартості; кумулятивний (метод суми років).

Завдання 4. Річна виробнича програма цеху складає: по виробу А- 120 тис. шт., Б- 50 тис. шт., В – 240 тис. шт. Ціна виробу А – 30 грн. шт., Б – 48 грн. шт., В – 16 грн. шт. Виробнича потужність цеху – 11200 тис. грн. на рік. На початок року вартість основних виробничих засобів цеху складала 6500 тис. грн. З 1 березня введено в експлуатацію обладнання на суму 61.5 тис. грн. С 1 грудня – на 120 тис. грн., а 1 вересня вибуло обладнання на 73 тис. грн. Визначити показники використання основних виробничих засобів.

Завдання 5. Машинобудівельний завод придбав конвеєр з числовим програмним управлінням, вартість якого склала 3,36 млн. грн. За доставку та монтаж підприємство сплатило 24 тис. грн. Нормативний строк служби конвеєра — 5 років. Розрахувати: 1) річну норму амортизації; 2) залишкову вартість обладнання через три роки його експлуатації; 3) недоамортизовану частину вартості конвеєра, яку можна вважати його ліквідаційною вартістю.

Примітка. Амортизація нараховувалася методом прискореного зменшення залишкової вартості.

ТЕМА 3. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

3.1 Характеристика та розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Визначити, на якому з трьох підприємств краще використовуються основні засоби, зробити висновки. Дані для оцінки наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні показники діяльності підприємств

Показники	Підприємство		
	А	Б	В
Випуск товарної продукції, млн. грн.	497	346	520
Чисельність промислово-виробничого персоналу, чол.	160	123	186
Фондозброєність праці, грн./чол.	13500	14800	11200
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	?	?	?
Фондовіддача основних засобів, грн./грн.	?	?	?
Фондомісткість основних засобів, грн./грн.			

Завдання 2. За даними табл. 3.2 розрахувати показники ефективності використання основних засобів (фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність, рентабельність основних засобів, інтегральний показник ефективності використання основних засобів) в поточних і порівнянних цінах. Зробити змістовні висновки.

Таблиця 3.2 - Вхідні дані для розрахунків, (тис.грн.)

Показники	од. вим.	Минулий рік	Звітний рік
Товарооборот поточних цінах	тис. грн.	2120	2540
Індекс цін на товари	%	100	105,4
Товарооборот у порівнянних цінах	тис. грн.		
Середньорічна вартість основних засобів до індексації	тис. грн.	420	
Середньорічна вартість основних засобів після індексації	тис. грн.		542
у т.ч. сума дооцінки основних засобів	тис. грн.		41
Рівень рентабельності до товарообороту	%	3,90	3,05
Чисельність робітників	чол.	56	51

Завдання 3. На балансі підприємства на початок року обліковувалися основні засоби, вартість яких становила 9501 тис грн. У червні місяці, у зв'язку із зносом основних засобів відбулося їх списання на суму 801 тис. грн. У цьому ж місяці були введені в дію нові об'єкти основних засобів, загальна вартість яких склала 400 тис. грн. Річний обсяг виробництва продукції склав 20701 тис. грн., середньоспискова чисельність робітників - 24 особи. Розрахувати всі можливі показники ефективності використання основних засобів підприємства.

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 4. ОБОРОТНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

- 4.1 Поняття і структура оборотних активів.
- 4.2 Нормування оборотних активів і методи їх розрахунку.
- 4.3 Порядок визначення нормативу оборотних активів у виробничих запасах.
- 4.4 Розрахунок нормативу оборотних активів у незавершеному виробництві і інших нормованих їх елементах.
- 4.5 Основні показники ефективності використання оборотних активів.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Підприємство виготовило у звітному періоді продукції на 1950 тис. грн. Залишки оборотних коштів склали на:

- 1.01— 200 тис. грн.;
- 1.04. — 250 тис. грн.;
- 1.07 — 230 тис. грн.;
- 1.10 —160 тис. грн.;
- 31.12—180 тис. грн.

Визначити ефективність використання оборотних коштів на підприємстві.

Завдання 2. Підприємство виготовляє запасні деталі із міді обсягом 50000 одиниць на рік. Вага нетто 1-ї деталі 1,00 кг, норма витрат міді 1,15 кг. Постачання міді здійснюються один раз у квартал. Транспортний запас — три дні.

Визначити розмір виробничого запасу і коефіцієнт використання міді.

Завдання 3. Підприємство за рік виготовляє продукції 100000 шт. Собівартість одиниці продукції становить 161 грн., а її ціна на 25,1 % більше за собівартість. Середньорічний залишок оборотних коштів — 1000000 грн., тривалість виробничого циклу виготовлення продукції — 8 днів, коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві — 1.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві, оборотність оборотних коштів підприємства.

Завдання 4. Промисловим підприємством у першому кварталі було реалізовано продукції на 401 млн. грн., середньоквартальні залишки оборотних коштів склали 48 млн. грн. У другому кварталі обсяги реалізації продукції зросли на 15 %, а період одного обороту оборотних коштів було скорочено на два дні.

Визначити коефіцієнт оборотності оборотних коштів і період одного

обороту в днях у першому кварталі, коефіцієнт оборотності оборотних коштів і їхню абсолютну величину в другому кварталі, вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів.

Завдання 5. Промислове підприємство у минулому році виготовило продукції на 30 млн. грн., а середній розмір оборотних коштів у базисному році — 100 тис. грн.

Розрахувати величину додаткового обсягу продукції у плановому році, якщо середній розмір оборотних коштів зросте на 5,5 %, а кількість оборотів збільшиться на два.

Завдання 6. За даними наведеними у табл. 4.1 розрахувати норматив оборотних коштів, що були вкладені у виробничі запаси. Зробити висновки.

Таблиця 4.1 – Вихідна інформація для розрахунків

Вид виробничогозапасу	Поточний запас (дні)	Підготовчий запас (дні)	Транспортний запас (дні)	Страховий запас (дні)	Витрати сировини та матеріалів в ІІІкв., тис. грн.
Основний матеріал	21	1	4	10	905
Допоміжний матеріал	41	—	4	20	410
Пальне	31	—	5	15	715

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 5. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

5.1 Нематеріальні ресурси, їх сутність і види

5.2 Поняття нематеріальних активів, їх склад

5.3 Патентування та державна реєстрація окремих видів нематеріальних ресурсів.

5.4 Поняття й види ліцензій. Форми виплат за право користування об'єктами ліцензійної угоди.

5.5 Оцінка вартості та амортизація нематеріальних активів.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Необхідно визначити вартість права користування земельною ділянкою, придбаного в результаті обміну на подібний об'єкт, та різницю між справедливою вартістю отриманого активу і його залишковою вартістю, що відноситься на фінансові результати, якщо:

- вартість права користування земельною ділянкою, що підлягає обміну на подібний об'єкт, становить 62 тис. грн.;

- залишкова вартість права користування земельною ділянкою, що передається підприємству в результаті обміну - 48 тис. грн.;
- справедлива вартість подібного об'єкта (нематеріального активу) – 62 тис. грн.

Завдання 2. Підприємство по переробці металів придбало ліцензію на право використання протягом 12 років ноу-хау по виплавці міді та нікеля із відпрацьованої військової техніки. Річна вартість чистого продажу за вирахуванням податків, зборів та мита становить 700000 тис. грн., ставка роялті – 12%. Розрахувати величину річної суми роялті, яку сплачує ліцензіар та суму роялті, що сплачуватиметься протягом дії усього терміну ліцензійної угоди.

Завдання 3. Залишкова вартість промислового зразка становить 120 тис. грн., справедлива вартість подібних промислових зразків на дату переоцінки – 130 тис. грн., а первісна вартість нематеріальних активів – 138 тис. грн. Визначити відхилення рівня залишкової вартості промислового зразка від справедливої вартості подібних активів, суму його зносу, переоцінену залишкову вартість, суму дооцінки залишкової вартості нематеріальних активів, яку належить врахувати в додатковому капіталі (сума уцінки входить до витрат).

Завдання 4. Підприємство отримало на безоплатній основі програмне забезпечення, справедлива вартість якого на дату отримання становила 15000 грн. Вартість установки програмного забезпечення склала 1000 грн., у тому числі ПДВ – 200 грн. Термін корисного використання програмного забезпечення становить 18 місяців. Визначити щомісячну суму амортизації даного програмного забезпечення.

Завдання 5. Визначити величину паушальної виплати, яку здійснить взуттєва фабрика «Чобіток», за право використання патенту на виготовлення жіночого взуття, якщо відомо, що термін дії ліцензійної угоди складає 3,5 роки, ставка роялті – 12%, річна вартість чистого продажу – 4000 тис. грн., а ставка дисконту – 5,5%.

ТЕМА 6. ПЛАНУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

- 6.1 Поняття, класифікація та структура персоналу.
- 6.2 Визначення чисельності окремих категорій працівників.
- 6.3 Кадрова політика підприємства.

- 6.5 Система оцінки трудового потенціалу підприємства.
- 6.6 Продуктивність праці: сутність, показники та методи її вимірювання.
- 6.7 Характеристика резервів і чинників зростання продуктивності праці.
- 6.8 Характеристика сучасної політики оплати праці.
- 6.9 Основи організації оплати праці на вітчизняних підприємствах.
- 6.10 Форми та системи оплати праці.
- 6.11 Система участі працівників у прибутках.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. На промисловому підприємстві у минулому періоді працювало 610 робітників. Плановий темп зростання обсягів виробництва - 32%, а сума зміни чисельності за пофакторним розрахунком можливого зростання продуктивності праці склала 10 чол. Визначити планову чисельність робітників підприємства на наступний рік.

Завдання 2. Трудомісткість виробничої програми підприємства – 2,1 млн. нормо-годин, за планом намічається її зменшення на 210 тис. нормо-годин. Корисний фонд робочого часу одного робітника - 1800 годин, коефіцієнт виконання норм – 110%, чисельність основних робітників в загальній чисельності промислово виробничого персоналу – 65%. Розрахувати чисельність промислово виробничого персоналу підприємства у плановому році.

Завдання 3. Скласти баланс робочого часу одного середньоблікового робітника та розрахувати чисельність робітників, що забезпечать виконання виробничої програми загальною трудомісткістю 336350 нормо-годин. Підприємство працює в одну зміну (п'ятиденний робочий тиждень). Цілоденні невиходи на роботу становлять (днів):

- чергові відпустки - 15,6;
- відпустки у зв'язку із навчанням - 1,2;
- через хворобу - 6,6;
- декретні - 2,1;
- виконання державних обов'язків - 0,5.

Втрати часу у зв'язку із скороченням робочої зміни становитимуть:

- для підлітків - 0,05;
- для матерів-годувальниць - 0,15.

Вихідні та святкові дні на рік -110. Середній відсоток виконання норм заплановано на рівні 110%.

Завдання 4. За даними табл. 6.1 визначити номінальний та ефективний фонди робочого часу одного робітника підприємства у плановому періоді.

Тривалість робочої зміни – 8,0 год., внутрішньозмінні втрати робочого часу – 4,4 %.

Таблиця 6.1 – Вихідна інформація

Дні	Кількість
Вихідні дні	105
Святкові дні	10
Чергові та додаткові відпустки	29
Невиходи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю	5

Завдання 5. У цеху підприємства працює 310 одиниць устаткування. Планом передбачено збільшити їх кількість на 25 %. Слюсар обслуговує 20 одиниць, а в наступному році норма обслуговування збільшиться на 15%. Цех працює у дві зміни, плановий відсоток невиходів робітників на роботу – 5,1%. Обчислити необхідну кількість чергових слюсарів.

Завдання 6. У складально-механічному цеху, що працює у дві зміни, функціонує 24 агрегати. Норма обслуговування на одного налагоджувальника становить 10 агрегатів. Номінальний фонд часу робітника - 255 днів, чергові та додаткові відпустки - 28 днів, невиходи - 2 дні. Розрахувати потребу складально-механічного цеху в налагоджувальниках.

Завдання 7. На комбінаті за списком на початок року працювало 6053 робітників. За організованим набором було прийнято 95 чол.; молодих спеціалістів за направленням – 50 чол.; переведено з інших підприємств – 240 чол. Вибуло у зв'язку із закінченням строку договору – 30 чол.; з виходом на пенсію – 45 осіб; звільнено за власним бажанням – 250 чол.; звільнено за прогули та інші порушення трудової дисципліни – 10 чол. Середньоспискова чисельність робітників – 6120 осіб.

Визначити чисельність робітників, що перебувають у штаті підприємства на кінець року, а також всі можливі показники щодо руху персоналу.

Завдання 8. На комбінаті у звітному році обсяг виготовленої продукції склав 516 млн. грн. при чисельності робітників 10200 чол. У плановому році передбачено збільшити обсяги виробництва продукції на 8% при скороченні чисельності робітників на 135 чол.

Розрахувати середньорічний рівень продуктивності праці у плановому році та його зміну у порівнянні із звітним роком. Зробити висновки.

Завдання 9. Плановий обсяг видобутку вугілля становить 8365 тис. тонн/рік. Середньосписочна чисельність робітників – 5000 чол. Кількість виходів на 1-го робітника – 22 зміни на місяць.

Розрахувати трудомісткість видобутку 1000 тонн вугілля, продуктивність праці робітника за одну зміну та річну продуктивність праці.

Завдання 9. Середня кількість робочих днів за рік – 250, середня

тривалість робочого дня – 8 годин. За рік вироблено продукції на суму 55000 тис.грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу в середньому за рік – 710 чол., у тому числі робітників 650. Визначити середньорічний, середньоденний і середньогодинний виробіток на одного працівника і одного робітника.

Завдання 10. Годинна тарифна ставка слюсаря 1 розряду – 42 грн., тарифний коефіцієнт 5 розряду 1,5. Норма виробітку 3 деталі за годину. Визначити відрядну розцінку за один виріб.

Завдання 11. Визначити систему та розмір заробітної плати токаря, якщо він за місяць виготовив 155 деталей при нормі виробітку 135. Норма часу на виконання операції складає 1,22 нормо-години, а годинна тарифна ставка становить 50 грн. Положенням про преміювання на підприємстві премію за виконання плану у розмірі 10%, а за кожен відсоток перевиконання плану преміальні виплати становлять 1,5%.

Завдання 12. Розрахувати заробітну плату робітників 3-го, 4-го та 5-го розрядів за погодинною формою оплати праці, якщо годинна тарифна ставка 3-го розряду – 47 грн., 4-го розряду – 55 грн. та 5-го розряду – 68 грн. Робітниками відпрацьовано 22 робочих дні при нормі часу 8 годин.

Завдання 13. Годинна тарифна ставка слюсаря 4-го розряду – 45 грн./год. Він відпрацював 160 годин за місяць. За виконання завдання нараховується премія у розмірі 20% від основного заробітку. Зекономлено матеріалів на суму 150 грн., за що нараховується премія розміром 10% вартості економії. Крім того протягом 5 змін, тривалістю по 7 годин, він заміщував робітника 3-го розряду, що знаходився на лікарняному, годинна тарифна ставка якого – 40 грн./год., за що робиться доплата у розмірі 50% тарифної ставки відповідного робітника. Розрахувати заробітну плату слюсаря 4-го розряду.

Завдання 14. Місячний оклад бухгалтера 8000 грн. при тривалості робочого дня 8 год. Робочих днів за графіком - 22, а фактично йому був наданий листок непрацездатності на 4 дні. З фонду матеріального заохочення бухгалтеру була нарахована премія у розмірі 20 % фактичного заробітку. Розрахувати заробітну плату бухгалтера.

Завдання 15. Фонд заробітної плати робітників на наступний рік має становити 1530 тис. грн. Доплати, що входять у фонд тарифної заробітної плати робітників, такі:

- за відрядно-преміальною системою – 355 тис. грн.;
- за погодинно-преміальною системою – 255 тис.грн.;
- за роботу в нічний час – 120 тис.грн.;
- незвільненим бригадирам – 60 тис.грн.;
- підліткам за скорочений робочий день – 30 тис. грн.;

- за чергові і додаткові відпустки – 226 тис.грн.;
  - за час виконання державних обов'язків – 50 тис. грн.
- Визначити годинний, денний і річний фонди заробітної плати робітників.

Завдання 16. У цеху працює 47 робітників на погодинній формі оплати праці. Середній розряд працюючих – 3-й. Доплати становлять 36 % тарифного заробітку. Визначте місячний фонд оплати праці цеху, якщо місячний фонд робочого часу одного робітника становить 160 годин, а тарифна ставка 3-го розряду – 15,7 грн.

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 7. ІНВЕСТИЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

7.1 Інвестиції підприємства: сутність та функціонально-елементний склад.

7.2 Класифікація інвестицій.

7.3 Методи визначення необхідного обсягу і джерел фінансування капітальних вкладень.

7.4 Формування і регулювання фінансових інвестицій.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Річний натуральний обсяг виготовленої підприємством продукції 82,1 тис. т. Собівартість 1 т продукції - 1000 грн. Після проведення окремих технічних удосконалень собівартість одиниці продукції зменшилась до 900 грн. Капітальні вкладення при цьому досягли 1200000 грн. Обчислити загальну (абсолютну) ефективність капітальних вкладень підприємства та строк їх повернення.

Завдання 2. Внаслідок заміни морально і фізично зношеного обладнання на більш продуктивне зменшиться чисельність ремонтної бригади на 6 осіб. Середньомісячна заробітна плата 1-го ремонтника становить 8000 грн., відрахування на соціальне страхування - 37 %. Витрати на придбання обладнання – 480000 грн., витрати на установку – 5 % від вартості обладнання. Термін служби обладнання – 6 років. Норма дисконту – 14 %. Норма амортизації – 25 %.

Розрахувати економічний ефект від реалізації даного інвестиційного проекту та зробити висновки щодо його доцільності.

Завдання 3. Розглядається пропозиція інвестувати 2000 тис. грн. на строк 5 років за умови отримання щорічного доходу в сумі 450 тис. грн. Банківська процентна ставка дорівнює 14%. Визначити економічну доцільність даної інвестиції.

Завдання 4. Прийняти рішення щодо доцільності інвестицій і будівництво нового заводу за показниками абсолютної ефективності, якщо відомі такі дані (табл.7.1). Нормативний коефіцієнт $E_n=0,15$.

Таблиця 7.1 - Вихідні дані для розрахунків

Показник	Значення
Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях, тис.шт.	100
Ціна виробу, грн./шт.	200
Собівартість виробу, грн./шт.	160
Обсяг капіталовкладень, млн. грн.	14
Вартість виробничих засобів, млн.грн.	12,5

Завдання 5. Інвесторам представлені два варіанти інвестування проекту. Необхідно вибрати кращий варіант інвестування за показниками чистого приведенного доходу та періодом окупності капіталовкладень.

Для здійснення процесу дисконтування прийнята процентна ставка 12%. Дані для розрахунків містяться у табл. 7.2.

Таблиця 7.2 - Вихідні дані для розрахунків

Показники	Проект I	Проект II
Сума інвестицій, тис. грн.	13100	15400
Період реалізації інвестицій, роки	4	4
Щорічні грошові потоки, тис. грн.		
1-й рік	5000	3200
2-й рік	4400	4750
3-й рік	3700	6800
4-й рік	3500	5300

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 8. ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

8.1 Поняття, характеристика та види інноваційних процесів.

8.2. Сутність, загальні та пріоритетні напрями науково-технічного прогресу.

8.3. Загальна характеристика, об'єкти, напрями і тенденції організаційного прогресу.

8.4. Методологічні засади визначення ефективності технічних нововведень.

8.5. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. В результаті впровадження технічних і організаційних нововведень, підприємством було вивільнено 151 чол., продуктивність праці у розрахунковому періоді склала 140 тис. грн./чол., обсяг виготовленої продукції - 15000 тис. грн. Визначити приріст виготовленої продукції.

Завдання 2. В результаті проведення технічних нововведень, на підприємстві, впродовж 5 років були отримані наступні показники (табл. 8.1).

Визначити економічну ефективність запропонованих нововведень з урахуванням чинника часу, дисконтна ставка - 12%.

Таблиця 8.1 - Вихідні дані для розрахунків

Роки	Результати, тис. грн.	Витрати, млн. грн.
1	2000	1900
2	2200	2000
3	2300	2100
4	2400	2200
5	2500	2300

Завдання 3. На підприємстві в результаті впровадження технічних нововведень отримали виручку від продажу продукції - 350 млн. грн., собівартість виробленої продукції - 205 млн. грн. Визначити загальну суму податку на прибуток при нині діючих нормативах відрахувань, загальну суму витрат та економічну ефективність проведених нововведень по загальній сумі прибутку, яка запишається на підприємстві

Завдання 4. Прийняти рішення щодо доцільності нововведення на заводі за показниками абсолютної ефективності. Нормативний коефіцієнт $E_n=0,15$. Вихідна інформація міститься у табл. 8.2.

Таблиця 8.2 - Вихідні дані для розрахунків

Показник	Значення
Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях, тис.шт.	100
Ціна виробу, грн.	200
Собівартість виробу, грн.	160
Обсяг капіталовкладень, млн. грн.	14
Вартість основних засобів, млн. грн.	12,5

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 9. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА ВИРОБНИЦТВА ТА ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

- 9.1 Техніко-технологічна база підприємства
- 9.2 Формування і використання виробничої потужності підприємства.
- 9.3 Показники і шляхи підвищення рівня використання виробничих потужностей підприємства.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. За даними табл. 9.1 розрахувати використання виробничої потужності виробництва цегли. Зробити висновки про використання виробничої потужності підприємства.

Таблиця 9.1 - Вихідна інформація для розрахунків

Показники	Значення
Технічна норма продуктивності виробництва цегли, шт./год.	68000
Кількість одиниць устаткування	5
Режим роботи устаткування на добу, год.	8
Ефективний фонд робочого часу устаткування за рік, діб	280
Фактичний фонд робочого часу устаткування за рік, діб	256
Добова виробнича програма устаткування, тис. шт.	542

Завдання 2. У виробничому цеху 30 верстатів. На обробку однієї деталі витрачається 0,35 нормо-год. Режим роботи цеху двозмінний. Тривалість зміни - 8,2 год. У звітному році робочих днів 242. Простої верстатів у поточних ремонтах становлять 3,5% номінального річного фонду часу їх роботи. Коефіцієнт використання виробничих потужностей — 0,91. Визначити виробничу потужність цеху і його виробничу програму (річний обсяг випуску цехом деталей).

Завдання 3. Визначити коефіцієнт використання виробничої потужності промислового підприємства за наступними даними: 1) виробнича потужність на початок року - 5201 тис. штук виробів; 2) внаслідок реконструкції підприємства з 1 березня було введено додаткову потужність обсягом 121 тис. штук виробів; 3) внаслідок технічного переозброєння з 1 червня виробнича потужність зростає на 1030 тис. штук виробів; 4) з 1 вересня вибуло виробничих потужностей на 800 тис. штук виробів з причини змін у номенклатурі продукції; 5) фактично виготовлено виробів - 4310 тис. штук.

Завдання 4. Визначити виробничу потужність механоскладального цеху й річну кількість продукції, що була виготовлена цехом, якщо в ньому встановлено й працює 30 одиниць устаткування. Трудомісткість виготовлення 1 продукції на одиниці устаткування – 0,5 нормо-години. Цех працює у 2 зміни, тривалість якої становить 8 годин. Кількість робочих днів на рік - 255. Регламентовані простой устаткування становлять 5% часу від режиму роботи устаткування. Очікуваний коефіцієнт використання устаткування - 0,85.

Завдання 5. Ковбасний цех виготовляє варені ковбаси. Середня тривалість виробництва даної продукції вагою 1 кг становить 40 хв., тривалість зміни 8 год., режим роботи двозмінний. Номінальний фонд робочого часу 300 днів на рік, а втрати робочого часу 10 %. Виробнича потужність ковбасного цеху визначається потужністю обладнання, кількість якого 3 одиниці. Коефіцієнт використання виробничої потужності 0,85. Визначити виробничу потужність ковбасного цеху та його виробничу програму.

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 10. ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

10.1 Сутність прогнозування, його мета, ознаки, об'єкти і принципи.

10.2 Планування як функція управління, його принципи і методи.

10.3 Система планів підприємства, їх взаємозв'язок та порядок розробки.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Підприємство виготовляє продукцію чотирьох видів (А, Б, В, Г). Її планові та фактичні обсяги наведено у табл. 5.1. Обчислити, на скільки відсотків було виконано план у грошовому виразі та за номенклатурою.

Таблиця 5.1 – Вхідні дані для розрахунків

Продукція	Обсяг, тис. од.		Ціна, грн.
	план	факт	
А	210	320	100
Б	1100	1260	250
В	455	305	92
Г	140	250	57

Завдання 2. Підприємство виготовляє кріпильні деталі. Необхідно

визначити їх потребу на плановий період за умови, що норми витрат немає. Фактичні витрати за минулий рік становили 6 т. У плановому році обсяги виробництва зростуть на 12%. Потрібно забезпечити економію металу на 3,5%.

Завдання 3. Підприємством «Омега» у плановому періоді передбачено укладання договорів на поставку металу в обсязі 9 т, а середня вага виробу 0,95 кг. Коефіцієнт використання металу 0,75. Технологією передбачено, що 31 % відходів металу може повторно використовуватися у виробничому процесі. На плановий період підприємством передбачено поставити покупцям 8500 штук виробів.

Обґрунтувати виробничу програму підприємства «Омега» з точки зору забезпеченості його металом.

Завдання 4. У цеху залізобетонних конструкцій встановлено місячну норму виробітку на одного основного робітника 30 т. Фактично було виготовлено конструкцій за місяць 2268 т при чисельності основних робітників 72 чол. Визначити відсоток виконання плану за обсягом виготовленої продукції.

ТЕМА 11. ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

11.1 Виробнича програма підприємства та технологія її розроблення

11.2. Зміст і порядок розроблення виробничої програми структурних підрозділів підприємства.

11.3 Планування обсягів реалізації продукції.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Підприємство випустило основної продукції на суму 325,6 тис. грн. Вартість робіт промислового характеру, виконаних на сторону, склала 41,15 тис. грн. Напівфабрикатів власного виробництва виготовлено на 23,7 тис. грн., з них 80% спожито в своєму виробництві. Розмір незавершеного виробництва збільшився на кінець року на 5,0 тис. грн. Матеріальні витрати становлять 40% від вартості товарної продукції. Визначте обсяг реалізованої, валової і чистої продукції.

Завдання 2. Основна продукція підприємства запланована у обсязі 520 тис. грн., послуги промислового характеру - 48 тис. грн., вартість напівфабрикатів становитиме у плановому періоді 50 тис. грн., з них 50% - для власного виробництва. Розмір незавершеного виробництва на кінець періоду

збільшиться на 38 тис. грн. Залишки готової продукції на складі на початок періоду - 80 тис. грн., на кінець періоду - 30 тис. грн.

Визначте обсяг реалізованої, валової і чистої продукції підприємства, якщо відомо, що вартість матеріальних витрат становить 55% товарної продукції.

Завдання 3. У табл. 11.1 міститься інформація про планові і фактичні дані з випуску продукції за звітний період. Визначте відсоток виконання плану за обсягом продукції і за асортиментом.

Таблиця 11.1 – Вихідна інформація

Продукція	Випуск, тис. грн.	
	план	факт
Болти	81	80
Шурупи	92	93
Гайки	44	44
Цвяхи	-	20
Шайби	31	-
Анкера	26	47

Завдання 4. За даними, що містяться у табл. 11.2 провести аналіз виконання плану по ритмічності продажів промислового підприємства. Зробити висновки.

Таблиця 11.2 - Аналіз виконання плану по ритмічності

Декада	Випуск продукції, тис.грн.		Питома вага, %		Виконання плану	Обсяг продукції, врахування у виконання плану
	план	факт	план, %	факт, %		
I	32000	30000				30000
II	32000	34200				32000
III	32000	36600				32000
Усього за місяць	96000	100800				94000

Завдання 5. Плановий річний обсяг поставок продукції промислового підприємства за держзамовленням – 170 тис. шт., за договорами поставок – 465 тис. шт. Одержано відмов від покупців на продукцію, яка була попередньо оговорена у договорах поставки, в розмірі 25 тис. шт. Запаси продукції на складі на початок планового року – 18 тис. шт., на кінець – 13 тис. шт. Кількість робочих днів за кварталами планового року: I – 63; II – 62; III – 61; IV – 64.

Визначити річний та квартальні обсяги виробництва продукції промислового підприємства.

3. Індивідуальне тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ВИТРАТИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 12. КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЗА РІЗНИМИ МЕТОДАМИ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

- 11.1 Загальна характеристика та класифікація витрат підприємства.
- 11.2 Поняття, склад і види собівартості продукції.
- 11.3 Методика складання кошторису виробництва.
- 11.4 Сутність калькулювання собівартості продукції.
- 11.5 Методи калькулювання собівартості продукції.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. За наведеними даними скласти кошторис витрат на виробництво квашеної капусти:

- капуста білокачанна – 100 тис. кг;
- яблука – 10 тис. кг;
- ціна 1 кг капусти білокачанної – 3,5 грн./кг;
- ціна 1 кг яблук – 10 грн./кг;
- вартість використаних відходів на відгодовування худоби - 18,5 тис. грн.;
- заробітна плата – 92 тис. грн.;
- відрахування на соціальні потреби – 39 тис.грн.;
- амортизація основних засобів – 73 тис.грн.;
- інші виробничі витрати – 16,5 тис.грн.;
- операційні витрати – 21 тис.грн.
- платежі майбутніх періодів – 11 тис. грн.

Завдання 2. Собівартість товарної продукції у звітному періоді склала 460,2 тис. грн., а витрати на 1 грн. товарної продукції досягли рівня 0,87 грн./грн.

На наступний рік планується скоротити рівень витрат на 1 грн. товарної до 0,84 грн./грн. за умов, що обсяги виробництва продукції зростуть на 9%.

Необхідно розрахувати собівартість товарної продукції на плановий рік та зробити висновки.

Завдання 3. За даними, що наведені у табл. 12.1 необхідно скласти

кошторис витрат за економічними елементами на виробництво олії кукурудзяної для розрахункового періоду та обчислити відсоток зниження питомих витрат на виробництво (в розрахунку на 1 гривню виручки від реалізації продукції).

Таблиця 12.1 – Вихідна інформація для складання кошторису витрат за економічними елементами на виробництво олії кукурудзяної

Показники	Базисний рік	Розрахунковий рік
Матеріальні витрати на виробництво продукції	19100	20000
Амортизаційні відрахування	1520	1600
Витрати на оплату праці	6740	6800
Інші поточні витрати	295	300
Разом витрат		
Виручка від реалізації товарної продукції	35445	37600

Завдання 4. Промислове підприємство виготовляє продукцію, собівартість якої у минулому році склала 380,6 тис. грн. У звітному році підприємству вдалося підвищити середню заробітну плату на 4,1 % та продуктивність праці персоналу на 6,1%. Обсяги виробництва зросли на 8,1%, що не вплинуло на зростання постійних витрат. Частка витрат на оплату праці в структурі собівартості продукції становить 23,1%, а постійних витрат – 20,2%.

Розрахуйте відсоток та загальне зниження собівартості продукції за рахунок впливу зазначених факторів.

Завдання 5. Механо-складальний цех виготовляє напівфабрикати. Вартість основного та допоміжного матеріалів становить 801 тис. грн., заробітна плата основних робітників – 65,5 тис. грн., амортизація основних засобів – 36,1 тис. грн., частка амортизаційних відрахувань у цехових витратах 15%, інші цехові витрати - 5 %. Розрахувати рівень цехової собівартості продукції та її структуру.

Завдання 6. Промислове підприємство придбало нове обладнання, що надало можливості досягти економії основного матеріалу за рахунок зниження норм витрачання на 7,7% та за рахунок зниження цін на 3,1%. Собівартість виготовленої продукції склала 120,7 тис. грн., вартість витрат основного матеріалу - 80,9 тис. грн.

Розрахуйте відсоток та загальне зниження собівартості продукції за рахунок впливу зазначених факторів.

Завдання 7. Необхідно визначити економію на амортизаційних відрахуваннях, якщо середньорічна вартість активної частини основних засобів становить 100 тис. грн; норма амортизації 10%; річний обсяг виробництва

зросте з 200 тис. шт. до 250 тис. шт.

Завдання 8. За звітними даними собівартість товарної продукції складала 78000 грн., питома вага основної заробітної плати виробничих робітників у ній 28%, матеріальних витрат - 45%. На плановий період передбачено досягти зростання продуктивності праці одного працюючого на 2%, середньої заробітної плати - на 1%, а зниження матеріальних витрат на - 4%. Визначте, як зміниться собівартість товарної продукції в плановому періоді.

Завдання 9. Собівартість товарної продукції на підприємстві за звітний рік склала 1,2 млн. грн., фактичний обсяг товарної продукції за оптовими цінами підприємства - 1 457 00 грн. Планом передбачається зниження витрат на 1 гривню товарної продукції на 0,25 грн.

Визначити витрати на 1 гривню товарної продукції у звітному та плановому роках.

Завдання 10. Підприємство виготовляє запасні частини для перфраторів (стовбур малий, поршень). Витрати, що йдуть на їх виробництво наведені в табл. 12.2. Визначити виробничу собівартість зазначених видів продукції використовуючи метод розподілу комплексних статей «пропорційно основній заробітній платі основних робітників» та їх повну собівартість.

Таблиця 12.2 - Вихідні дані для розрахунків

Показники/вироби	стовбур малий	поршень
Річний випуск продукції, одиниць	200	700
Витрати на сировину і основні матеріали, грн./од.	130	50
Основна заробітна плата виробничих робітників, грн./од.	40	10
Додаткова заробітна плата виробничих робітників, грн./од.	7000	
Відрахування на соціальне страхування, %	37,5	
Витрати на утримання обладнання, грн.	36000	
Загальновиробничі витрати по цеху, грн.	23000	
Інші операційні витрати, %(від виробничої собівартості)	6	

Завдання 11. Протягом календарного року виробничим підприємством було виготовлено 2200 редукторів загальною і собівартістю 102 тис. грн., частка витрат на основну заробітну плату основних робітників склала 23%. Визначте розмір загальновиробничих витрат, що були включені в калькуляцію собівартості одиниці продукції, якщо їхня загальна сума дорівнює 39,5 тис. грн.

Визначити величину загальновиробничих витрат, які були включені у калькуляцію собівартості одного редуктора, якщо їхня загальна сума дорівнює 40 тис. грн.

Завдання 12. Витрати підприємства на виготовлення продукції становлять: основні матеріали – 130 грн., напівфабрикати зі сторони – 36 грн., паливо і енергія – 12 грн., основна заробітна плата робітників – 46 грн.,

додаткова заробітна плата – 21 грн., відрахування на соціальне страхування – 37,5%. Річні витрати на утримання та експлуатацію обладнання складають 255 тис. грн., загальновиробничі витрати – 470 тис. грн., адміністративні – 350 тис. грн., основна заробітна плата виробничих робітників – 320 тис. грн. на рік. Витрати на збут складають 3,1% від виробничої собівартості. Розрахувати повну собівартість одиниці продукції.

Завдання 13. На основі наведених даних необхідно скласти калькуляцію одиниці продукції. За попередніми розрахунками, матеріальні витрати на одиницю виробу мають становити: матеріал А — 3,55 кг; матеріал Б — 0,55 кг. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює відповідно 990 і 3900 грн./т. Основна заробітна плата виробничих робітників складатиме 56 грн., додаткова заробітна плата — 12,5 % від основної, а відрахування на соціальне страхування встановлені на рівні 37,5 % від основної та додаткової заробітної плати. Рівень витрат на експлуатацію та утримання устаткування очікуються в розмірі 75 %, а рівень загальновиробничих витрат — 65 % від основної заробітної плати.

Завдання 14. На основі даних табл. 12.3 розрахувати собівартість валової продукції та повну собівартість товарної продукції. Зробити висновки.

Таблиця 12.3 - Вихідні дані для розрахунків

Статті калькуляції	Базовий рік, тис.грн.
1. Матеріальні витрати	8587
2. Заробітна плата	3564
3. Відрахування на соц. заходи	1460
4. Амортизація основних засобів і нематеріальних активів	1890
5. Інші витрати на виробництво	1054
6. Витрати, які не включаються у виробничу собівартість продукції	650
7. Зміна залишків витрат майбутніх періодів	+275
8. Зміна залишків майбутніх платежів	-65
9. Зміна залишків незавершеного виробництва	+290
10. Інші операційні витрати	758
Разом витрат	

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 13. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

13.1 Економічний зміст, функції і види цін.

13.2. Поняття і цілі цінової політики. Схема процесу ціноутворення.

13.3. Методи ціноутворення.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Промислове підприємство виготовляє цеглу. Собівартість 1-ї цеглини становить 4,2 грн., планова рентабельність реалізації – 35,1%, а торгова націнка – 30,5%. Податок на додану вартість – 20%. Розрахувати оптову та роздрібну ціну 1-ї цеглини.

Завдання 2. Цех по виробництву виробів з металу виготовляє болти. Собівартість 1-го болта 2 грн., норма прибутку 26%, податок на додану вартість – 20%. Визначити ціну роздрібною торгівлі за наведеними даними: собівартість виробу – 200 грн., норма прибутку – 25%, торгова націнка 10% ставка. Визначити ціну роздрібною торгівлі. акцизного збору – 15%, ставка ПДВ – 20 %, збутова націнка – 10%, торговельна націнка – 15%.

Завдання 3. Цех по виробництву шампанських вин виготовляє в асортименті шампанські вина. Визначити ціну роздрібною торгівлі пляшки Артемівського шампанського за наведеними даними: собівартість 1-ї пляшки шампанського вина – 70 грн., норма прибутку 20%, податок на додану вартість – 20%, акцизний збір – 15% збутова націнка – 10%, торговельна націнка – 15%.

Завдання 4. Розрахувати суму податку на додану вартість, суму акцизного збору, суму збутової націнки та оптову ціну 1 літра пива нефільтрованого за наступними даними: ціна пивзаводу за 1 літр пива нефільтрованого – 20 грн., ставка податку на додану вартість 20%, ставка акцизного збору – 2,78%, збутова націнка – 20 %.

Завдання 5. За минулий рік підприємством було виготовлено і реалізовано 20000 одиниць кухонних електроплит. Собівартість однієї кухонної електроплити становить 2800 грн., а ціна реалізації - 3000 грн., Співвідношення між змінними та постійними витратами на виробництво однієї кухонної електроплити становить 65 і 35%.

Маркетингове дослідження ринку показало, що при зниженні ціни одиниці продукції на 100 грн., тобто з 3000 до 2900 грн., обсяги реалізації можуть зрости на 10%, що забезпечується виробничими потужностями підприємства.

Зробити висновки про доцільність зниження продажної ціни кухонної електроплити.

ТЕМА 14. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

14.1 Поняття доходу підприємства, джерела формування і механізм розподілу.

14.2 Прибуток: суть, функції, види і чинники, що впливають на її величину.

14.3 Розподіл і використання прибутку.

14.4 Показники рентабельності.

14.5 Точка беззбитковості.

14.6 Запас фінансової стійкості підприємства.

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Структура собівартості за статтями калькуляції виходячи з розрахунку 2000 одиниць продукції має вигляд: сировина і матеріали - 4870 грн.; паливо та електроенергія - 2226 грн.; оплата праці основних робітників - 5300 грн.; нарахування на оплату праці - згідно діючого законодавства; загальновиробничі витрати - 380 грн.; загальногосподарські витрати - 20 % до оплати праці основних робітників. Розрахувати прибуток від продажу одиниці виробу, якщо норма прибутку становить 12 %.

Завдання 2. Розрахуйте величину прибутку підприємства від звичайної діяльності до оподаткування на плановий період з урахуванням таких орієнтовних планових показників:

- обсяг реалізації - 2280 тис.грн .;
- повна собівартість реалізованої продукції - 1720 тис.грн .;
- дивіденди від акцій інших емітентів - 16 тис.грн .;
- прибуток від інших операцій - 22 тис.грн. Ставка податку на прибуток 18%.

Визначте рентабельність виробничої діяльності.

Завдання 3. Виробниче підприємство реалізувало 200 тис. од. продукції за відпускними для опту цінами 52 грн. за одиницю. Витрати на виробництво (собівартість) одиниці виробу склали 40 грн. Розрахувати загальну суму прибутку отриманого підприємством і рівень рентабельності виготовленої ним продукції.

Завдання 4. Розрахувати величину прибутку підприємства на майбутній рік, враховуючи наступні очікувані показники його виробничо-господарської діяльності, тис.грн.:

- обсяг виробництва продукції (за цінами виробника) – 6800;

- сукупні витрати на виробництво товарної продукції – 4600;
- залишки готової продукції на складах підприємства на початок і кінець розрахункового року – відповідно 200 і 100;
- витрати на реалізацію продукції – 50;
- дивіденди від викуплених акцій – 10;
- дохід від оренди – 20.

Завдання 5. Підприємство реалізувало 150 тис.шт. телевізорів, ціна одного 17800 грн., валова собівартість одиниці 12500 грн. Визначити прибуток від реалізації та рентабельність реалізації.

Завдання 6. У першому кварталі року підприємство реалізувало 4000 виробів за ціною 90 грн. за один виріб, що покрило витрати підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрати складають 60000 грн., питомі змінні — 60 грн. в другому кварталі було виготовлено та реалізовано 6000 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 10 % у порівнянні з другим.

Визначте, який обсяг продукції необхідно реалізувати, щоб збільшити прибуток на 10 %.

Завдання 7. Порівняйте рентабельність продукції підприємства за три квартали на основі даних табл. 15.1. Зробити висновки.

Таблиця 15.1 - Вихідні дані для розрахунків

Показники	Одиниця виміру	Квартал		
		I	II	III
Кількість виробів	шт.	1500	2000	1800
Ціна одного виробу	тис. грн.	160	160	160
Собівартість одного виробу	тис. грн.	150	152	148

Завдання 8. Підприємство виготовляє продукцію, ціна якої у 1-му кварталі становила 1300 грн., у 2-му кварталі планується зростання ціни на 5%. Постійні витрати на весь обсяг випуску продукції становлять 13000 тис.грн. а змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції дорівнюють 900 грн. Розрахуйте як зміниться критичний обсяг випуску продукції за рахунок впливу цінового фактора.

Завдання 9. У звітному році, постійні витрати підприємства, що спеціалізується на виготовленні одного виду продукцію становлять 600 тис. грн. Ціна реалізації одиниці продукції – 350 грн., а змінні витрати у розрахунку на одиницю продукції – 220 грн.

Визначити, як вплине на критичний обсяг реалізації продукції зростання орендної плати у наступному році на 5,5%

Завдання 10. Промислове підприємство виготовляло продукцію при питомому рівні змінних витрат – 120 грн./од. та ціні реалізації – 190 грн./од.

Загальний рівень постійних втрат становив – 1500 тис. грн. У зв'язку зі зростанням цін на сировину на 9 % підприємство склало нову калькуляцію в розрахунку на одиницю продукції, у відповідності до якої рівень змінних витрат зріс пропорційно зміні ціни на сировину.

Необхідно обчислити, як зміна ціни на сировину вплинула на критичний обсяг випуску та реалізації продукції.

ТЕМА 15. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

10.1 Сутність фінансово-економічного стану підприємства.

10.2 Методичні основи аналізу фінансово-економічного стану підприємства

10.3 Поняття ефекту та ефективності. Види ефективності.

10.4 Методики оцінювання ефективності діяльності підприємств

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Оцінити маневреність власного капіталу, якщо (тис. грн.):

- власний оборотний капітал – 175;

- власний капітал – 570.

Нормативне значення коефіцієнту маневреності – 0,4-0,6.

Завдання 2. Визначити необхідний обсяг власного оборотного капіталу, якщо (тис. грн.):

- запаси підприємства – 277;

- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 306;

- гроші та їх еквіваленти – 84;

- інші оборотні активи – 55;

- довгостроковий позиковий капітал для фінансування оборотних активів – 97;

- короткостроковий позиковий капітал – 32.

Завдання 3. Проаналізувати достатність власних фінансових ресурсів, сформованих підприємством в попередній період шляхом розрахунку коефіцієнта самофінансування, якщо (тис. грн.):

- нерозподілений прибуток – 538;

- амортизаційний фонд – 293;

- безповоротна допомога – 188;

- приріст активів – 927;

- плановий обсяг споживання чистого прибутку – 235.

Завдання 4. Розрахувати суму позикового і залученого капіталу, коефіцієнти автономії та співвідношення власного і позикового капіталу господарюючого суб'єкта і дати оцінку динаміці фінансової стійкості. Дані для розрахунку: власний капітал господарюючого суб'єкта зріс за рік на 800 тис.грн. - з 35000 тис.грн. до 35800 тис.грн.; загальна сума джерел збільшилася на 700 тис.грн. - з 36000 тис.грн. до 36700 тис.грн.

Завдання 5. За даними, що наведені у табл. 15.1 провести діагностику ліквідності балансу підприємства на основі таких показників, як коефіцієнт поточної ліквідності, швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності. Зробити висновки.

Таблиця 15.1 - Вихідна інформація для розрахунків

Показники	Значення (тис. грн.)
Грошові кошти	17400
Готова продукція	15000
Дебіторська заборгованість	31500
Комплектуючі	4000
Матеріали	3300
Паливо	1000
Поточні фінансові інвестиції	22000
Заборгованість працівникам по заробітній платі і соціальних виплатах	4000
Кредиторська заборгованість	45700

Завдання 6. В табл. 15.2 представлено спрощений баланс підприємства на 01.01. базового року. За даними балансу обчислити всі можливі показники оцінки фінансового стану підприємства. Зробити висновки.

Таблиця 15.2 - Вихідна інформація для розрахунків

Актив	млн. грн.	Пасив	млн. грн.
1. Нематеріальні активи	10,0	1. Внески власників	194,0
2. Основні засоби	220,0	2. Нерозподілений прибуток підприємства	70,0
3. Інше майно	3,2	3. Резервний капітал	3,4
4. Виробничі запаси	8,5	4. Довгострокова кредиторська заборгованість	17,5
5. Готова продукція	4,7	5. Облігації	4,6
6. Дебіторська заборгованість	3,4	6. Заборгованість працівників по заробітній платі	4,0
7. Цінні папери	17,2		
8. Грошові кошти на рахунку і в касі	25,5		
9. Витрати майбутніх періодів	1,0		
ВСЬОГО АКТИВІВ	293,5	ВСЬОГО ПАСИВІВ	293,5

3. Індивідуальне тестування.

ТЕМА 16. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

План заняття

1. Фронтальне та індивідуальне опитування за основними положеннями теми:

10.1 Сутність економічної безпеки підприємства і класифікація її видів.

10.2 Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

10.3 Управління економічною безпекою підприємства

10.4 Антикризова діяльність і банкрутство підприємств

2. Виконання практичних завдань:

Завдання 1. Визначити інтегральний показник економічної безпеки досліджуваного підприємства, за даними щодо часткових функціональних критеріїв його економічної безпеки, дані у табл. 16.1.

Таблиця 16.1 – Часткові функціональні критерії економічної безпеки підприємства та їх значущість

Показники	Функціональні складові економічної безпеки підприємства (ЕБП)						
	Фінансова	Інтелектуальна і кадрова	Техніко-технологічна	Політико-правова	Інформаційна	Екологічна	Силова
Значення часткових функціональних критеріїв ЕБП, коеф.	0,35	0,2	0,075	0,45	0,15	0,21	0,32
Значущість функціональних складових ЕБП, коеф.	0,25	0,1	0,2	0,25	0,1	0,05	0,05

Завдання 2. За наведеними в табл. 16.2 даними, визначити ймовірність банкрутства промислового підприємства за допомогою моделі Е. Альтмана.

Таблиця 16.2 – Окремі показники господарської діяльності підприємства «А»

Показник	Сума, тис.грн.
Виручка (валовий дохід)	2647
Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	1530
Чистий прибуток (збиток)	1297
Середньорічна величина власних оборотних коштів	746
Середньорічна вартість активів	946
Середньорічна величина зобов'язань	348
Ринкова вартість акцій	270

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ ЗВО**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 1. СТРУКТУРА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Об'єктивна необхідність управління підприємствами
- 2) Основні функції управління підприємством і як в ринкових умовах відбувається їх адаптація
- 3) Сучасні методи управління підприємствами: сутність, пріоритети, узгодженість, взаємодія.
- 4) Обґрунтування вибору доцільного типу організаційної структури управління для створеного підприємства
- 5) Організаційно-економічна необхідність створення вищих органів державного управління
- 6) Характеристика діяльності вищих органів державного управління суб'єктами господарювання.
- 7) Система загальнодержавного управління суб'єктами господарювання в Україні

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Сукупність форм, методів та інструментів управління економічними процесами - це

- A. економічна діяльність підприємства
- B. економічний інтерес
- C. механізм господарювання
- D. фінансова діяльність підприємства

2. У яких сферах здійснюється управління на підприємствах

- A. виробничій
- B. виробничо-технічній
- C. соціально-економічній

D. правильна відповідь В і С

3. Управління це

A. цілеспрямований вплив апарату управління суб'єкта господарювання на трудовий колектив для досягнення поставленої мети

B. особлива форма економічних відносин, що має свою логіку розвитку, зміну і розвиток концепцій

C. взаємодія та координація дій персоналу з виконання функцій управління для досягнення мети господарської діяльності

D. правильна відповідь відсутня

4. За загальним правилом органи управління підприємством згідно розподілу власних повноважень поділяються на

A. вищі, виконавчі

B. виконавчі та контрольні

C. вищі, виконавчі та контрольні

D. внутрішні та зовнішні

5. Що відноситься до компетенції вищих органів управління підприємством

A. вирішення стратегічних питань його діяльності, що впливають на суттєві основи його діяльності чи діяльності засновників

B. вирішення тактичних питань, в тому числі пов'язані з щоденною діяльністю

C. правильна відповідь А і В

D. правильна відповідь відсутня

6. Що укладається з керівником власником чи уповноваженим ним органом

A. трудовий договір

B. колективна угода

C. трудова угода

D. договір про матеріальну відповідальність

7. Економічний механізм функціонування підприємства це

A. цілісна функціонуюча система організації економічної діяльності підприємства, що заснована на певній формі власності, використовує відповідні методи і важелі підприємницької діяльності

B. сукупність методів і важелів функціонування підприємницької діяльності

C. цілісна функціонуюча система управління економічної діяльності підприємства

D. правильна відповідь відсутня

8. У якому документі закріплюється економічний механізм функціонування підприємства

- A. в колективному договорі
- B. в статуті
- C. в колективному договорі і статуті
- D. в трудовому договорі

9. В умовах товарно-грошових відносин основний метод, на якому будується ЕМФП, визначається еквівалентністю обміну і називається цей метод

- A. економічним розрахунком
- B. вигоди-витрати
- C. ломерційним розрахунком
- D. цілі-мотивація

10. Як економічна категорія комерційний розрахунок це

- A. система економічних відносин, що виникають з приводу зіставлення витрат і результатів господарської діяльності в цілях максимізації прибутку
- B. елемент економічного управління діяльності підприємства
- C. елемент фінансового управління діяльності підприємства
- D. правильна відповідь відсутня

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України скласти блок-схему апарату управління та зазначити приклади відхилення обов'язків від формально існуючих.

Завдання 2. На основі теоретичних знань щодо видів підприємств та їх характеристики провести класифікацію одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України за його основними класифікаційними ознаками (підприємство для дослідження обирається студентом самостійно).

Завдання 3. З врахуванням правового статусу і форми господарювання розробити один із видів засновницьких документів для умовного підприємства (статут, або засновницький (установчий договір)).

Завдання 4. Вивчити основні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні. Проаналізувати основні тенденції розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва.

При вивченні основних проблем розвитку підприємницької діяльності в Україні необхідно ознайомитися із національною «Програмою сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», статтями в економічних журналах присвяченими даній проблематиці, будь-якою іншою економічною інформацією.

Слід звернути увагу на стан та основні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні, а також на державну політику у галузі підтримки малого і середнього підприємництва

При вивченні основних тенденцій розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва необхідно проаналізувати: динаміку основних показників розвитку малих підприємств в Україні; структуру кількості малих підприємств України та Дніпропетровської області по формах власності.

Таблиця 1.1 - Основні показники розвитку малих підприємств в Україні

Показники	Роки			
	201_р.	201_р.	201_р.	201_р.
Кількість суб'єктів малого підприємництва (без селянських (фермерських) господарств), тис. од., у т. ч.:				
Кількість малих підприємств, тис. од.				
Темп зростання за рік, %				
МП на 10 тис. населення, од.				
Кількість суб'єктів малого підприємництва - фізичних осіб, тис. осіб				
Темп зростання за рік, %				

Таблиця 1.2 - Структура кількості малих підприємств України за формами власності, %

Форми власності	Роки			Відхилення, +/-	Темп зміни, %
	201_р.	201_р.	201_р.		
Всього, у т. ч.:					
Державна					
Комунальна					
Приватна					
Колективна					
Власність міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав					

Завдання 5. На прикладі одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України надати оцінку впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на його діяльність.

Виконуючи дане завдання, необхідно:

- вказати повну назву підприємства;
- місцезнаходження підприємства;

- форму власності, цілі, завдання, види діяльності підприємства;
- чинники мікро- і макросередовища підприємства;
- які питання господарської діяльності регулює держава;

Оцінку чинників макро- і мікросередовища оформити згідно до таблиць 1.3 – 1.4. Студент може самостійно розробити методику оцінки факторів зовнішнього середовища, користуючись методом експертних оцінок і статистичними даними по країні чи по регіону.

Таблиця 1.3 – Оцінка чинників макросередовища підприємства _____

Чинники макросередовища	Оцінка ступеню впливу	Напрямок Впливу (+, -)
1. Політико-правові:		
1.1. Неузгодження дій президента і Верховної Ради		
1.2. Посилення міжнародної боротьби		
1.3. Гальмування економічних реформ		
1.4. Постійні зміни в законодавстві України		
1.5. Сертифікація товарів та послуг		
1.6. Недопрацьованість законодавчих актів, які торкаються підприємницької діяльності		
1.7. Антимонопольна політика		
<i>Разом політико-правові чинники</i>		
2. Економічні:		
2.1. Падіння темпів виробництва		
2.2. Інфляційні процеси		
2.3. Жорстка податкова політика		
2.4. Інвестиційні процеси		
2.5. Система оподаткування і якість економічного законодавства		
<i>Разом економічні чинники</i>		
3. Соціально-демографічні:		
3.1. Народжуваність		
3.2. Наявність і потенційна кількість робочої сили		
3.3. Кваліфікаційні характеристики робочої сили		
3.4. Традиційні і культурні цінності, рівень освіти		
3.5. Відношення до іноземних фірм		
<i>Разом соціально-демографічні чинники</i>		
4. Технологічні:		
4.1. Високий науково-технічний потенціал		
4.2. Впровадження нових технологій		
<i>Разом технологічні чинники</i>		
Разом		

Шкала оцінки ступеня впливу:

0 – відсутність впливу;

1 – мінімальний вплив;

2 – середній вплив;

3 – максимальний вплив.

Таблиця 1.4 – Оцінка чинників мікросередовища підприємства _____

Чинники мікросередовища	Оцінка ступеню впливу	Напрямок Впливу (+, -)
1. Споживачі:		
1.1. Значні вимоги покупців до якості товарів		
Ступінь впливу продукції, що виробляється на якість виробництва або споживання клієнта		
1.3. Ступінь стандартизації вироблюваної продукції		
1.4. Обсяг продукції, що здійснюється покупцем		
<i>Разом по споживачах</i>		
2. Постачальники:		
2.1. Доцільність договірної політики		
2.2. Кількість і концентрація постачальників		
2.3. Оцінка важливості окремих ресурсів для галузі		
2.4. Цінова еластичність ресурсів		
2.5. Пунктуальність і обов'язковість постачальників		
<i>Разом по постачальниках</i>		
3. Конкуренти:		
Високий ступінь інтенсивності конкуренції		
3.2. Наявність патентів і ліцензій		
3.3. Фінансовий стан		
3.4. Регуляторні обмеження з боку держави		
Контрактні зобов'язання, що обмежують свободу на ринку		
<i>Разом по конкурентах</i>		
4. Контактні аудиторії		
5. Посередники		
Разом		

Шкала оцінки ступеня впливу:

0 – відсутність впливу;

1 – мінімальний вплив;

2 – середній вплив;

3 – максимальний вплив.

Завдання 6. Згідно до таблиці 1.5 скласти карту переліку законодавчих актів, що визначають діяльність підприємства.

Таблиця 1.5 – Карта переліку законодавчих актів, що визначають діяльність підприємства _____

Назва законодавчих актів	Напрямок застосування в господарській діяльності

ТЕМА 2. ПОКАЗНИКИ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ТА АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Фізичне спрацювання й техніко-економічне старіння основних засобів.
- 2) Сучасні методи амортизації основних засобів.
- 3) Економічне та соціальне обґрунтування форм простого та розширеного відтворення основних засобів підприємства.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Під моральним зносом розуміють

А. поступову втрату основними фондами своєї первісної споживчої вартості, яка відбувається в процесі їх функціонування або бездіяльності

В. процес знецінення основних фондів до настання їх повного зносу під впливом науково-технічного прогресу

С. процес перенесення вартості основних фондів на вартість виготовленої продукції частинами в міру експлуатації

Д. немає правильної відповіді

2. Основні засоби це

А. частина виробничих фондів у вигляді предметів праці, елементи яких повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають свою натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість готової продукції

В. ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до економічних вигід

С. засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий період (більше 1 року) в своїй незмінній споживчій формі, а їх вартість переноситься конкретно працею на вартість готової продукції (платних послуг) частями у міру зносу

Д. вся сукупність ресурсів в натурально-речовій формі, які використовуються у виробничій діяльності

3. Розрізняють наступні види вартісної оцінки основних засобів

- A. балансова вартість, ліквідаційна вартість
- B. первинна вартість, повна вартість
- C. первинна вартість, залишкова вартість
- D. первинна вартість, відновна вартість

4. Первинна вартість основних засобів це

- A. залишкова вартість основних засобів у момент їх вибуття
- B. вартість відтворення основних засобів в сучасних умовах
- C. фактична їх вартість в цінах тих, що діють на момент покупки або введення в дію
- D. їх вартість в новому, не зношеному стані

5. Відновлювальна вартість основних засобів це

- A. реально існуючу їх вартість, яка ще не перенесена на вартість готової продукції
- B. їх вартість в новому, не зношеному стані
- C. фактична їх вартість в цінах тих, що діють на момент покупки або введення в дію
- D. вартість відтворення основних засобів в сучасних умовах

6. Залишкова вартість основних засобів це

- A. реально існуючу їх вартість, яка ще не перенесена на вартість готової продукції
- B. вартість відтворення основних засобів в сучасних умовах
- C. фактична їх вартість в цінах тих, що діють на момент покупки або введення в дію
- D. їх вартість в новому, не зношеному стані

7. Прямолінійний метод амортизації розраховується

- A. річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта
- B. річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів
- C. річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється
- D. річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації

8. Метод зменшення залишкової вартості амортизації визначається

- A. річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку

нарахування амортизації та річної норми амортизації

В. річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється

С. місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації

Д. річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів

9. Метод прискореного зменшення залишкової вартості визначається

А. річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта

В. річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів

С. річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється

Д. місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації

10. Поступова втрата основними фондами своєї первинної споживчої вартості, що відбувається не тільки в процесі їх функціонування, але і при бездіяльності – це

- А. фізичний знос
- В. юридичний знос
- С. моральний знос
- Д. операційний знос

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Визначити: середньорічну вартість основних засобів та їх динаміку за кілька років; коефіцієнти економічного спрацювання, вибуття, оновлення основних засобів за оцінюваний період, використовуючи інформацію про ступінь економічного спрацювання та рух основних фондів підприємства за кілька років (табл. 2.1)

Таблиця 2.1 – Вихідна інформація для розрахунків

Показники	Роки			
	1-й	2-й	3-й	4-й
Вартість основних засобів на початок року, тис. грн.	75300	х	х	х
Сума накопиченої амортизації на кінець року, тис. грн.	22590	27265	31760	36480
Рух основних засобів (тис.грн.), в тому числі:				
введення	7500	8200	8900	9500
вибуття	3765	4500	4620	4750

ТЕМА 3. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Загальна система показників для оцінки ефективності процесів відтворення й використання основних засобів.

2) Сучасні проблеми оновлення та використання окремих груп основних засобів на підприємствах різних галузей національної економіки України.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Фондовіддача основних засобів це

А. відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних засобів;

В. співвідношення загальної кількості відпрацьованих машино-смен в добу до встановленого устаткування;

С. відношення виручки від реалізації продукції в цінах, що діють до середньорічної вартості основних засобів

Д. визначає ступінь їх використання в часі і є відношенням ефективного (фактичного) часу роботи устаткування до календарного.

2. Рентабельність основних засобів це

А. відношення виручки від реалізації продукції в цінах, що діють до середньорічної вартості основних засобів

В. відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних засобів

С. співвідношення загальної кількості відпрацьованих машино-змін в добу до встановленого устаткування

Д. відношення кількості випущеної продукції за одиницю часу до технічної продуктивності відповідного устаткування

3. Фондомісткість визначається за формулою

А. $\Phi_e = 1 / t$

В. $\Phi_e = 1 * \Phi_0$

С. $\Phi_e = 1 / \Phi_0$

Д. $\Phi_e = 1 - \Phi_0$

4. Для загальної оцінки ефективності основних засобів використовують

- А. інтегральний показник використання основних засобів
- В. коефіцієнт інтенсивного навантаження основних засобів
- С. індекс рентабельності основних засобів
- Д. індекс фондівдачі

5. Коефіцієнт екстенсивного використання машин і устаткування визначає

- А. загальне використання машин і устаткування і за часом і по потужності
- В. ефективність використання виробничих потужностей
- С. ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей
- Д. ступінь їх використання в часі

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України провести оцінку ефективності використання основних засобів, заповнивши табл. 3.1 та 3.2. Зробити висновки.

Таблиця 3.1 - Вихідна інформація для оцінки ефективності використання основних засобів підприємства

Показники	Од.вим.	Минулий рік	Звітний рік
Чиста виручка від реалізації продукції	тис.грн.		
Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн.		
Прибуток чистий	тис.грн.		

Таблиця 3.2 - Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства

Показники	Од.вим	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, +/-	Темп зміни, %
Фондовіддача основних засобів					
Фондомісткість основних засобів					
Рентабельність основних засобів					
Інтегральний показник ефективності використання основних засобів					

ТЕМА 4. ОБОРОТНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Чи потрібно встановлювати централізовано нормативи оборотних активів?

2) Чи нормуються оборотні активи в японських, американських та інших зарубіжних компаніях?

3) Дослідити зарубіжний досвід нормування оборотних активів.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Структура оборотних засобів — це

A. їх склад за елементами

B. частка кожного елемента у загальному обсязі оборотних засобів

C. співвідношення між вартістю оборотних фондів і фондів обігу

D. всі відповіді вірні

2. Вкажіть методи розрахунку нормативів оборотних коштів

A. експериментальний та метод комп'ютерних моделей

B. аналітичний та коефіцієнтний метод

C. метод екстраполяції та метод прямого розрахунку

D. метод прямого розрахунку та експериментальний

3. Яке з наведених нижче тверджень найбільш повно розкриває зміст категорії оборотних активів підприємства

A. частина засобів виробництва

B. предмети праці, які повністю споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють або ж втрачають свою натуральну форму і повністю переносять свою вартість на вартість виробленої продукції

C. предмети та засоби праці, які повністю споживаються у виробничому процесі

D. не має правильної відповіді

4. До результатів підвищення ефективності використання оборотних коштів відносяться

A. зменшення потреби в оборотних коштах

B. розширення виробничих потужностей

C. збільшення обсягів виробництва продукції при фіксованій сумі оборотних коштів

D. зростання чисельності персоналу

5. За джерелами фінансування оборотні кошти поділяються на

- A. власні, порівнювані до власних і запозичені
- B. нормовані і ненормовані
- C. основні і оборотні
- D. виробничі оборотні фонди і фонди обігу

6. Період обороту оборотних активів показує

- A. час, протягом якого оборотні активи знаходяться в обороті
- B. кількість оборотів, скоєних обіговими активами за аналізований період
- C. на скільки днів є оборотних активів
- D. скільки прибутку отримано на 1 гривню авансованих оборотних активів

7. Матеріальні ресурси це

- A. ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до економічних вигід
- B. вся сукупність ресурсів в натурально-речовій формі, які використовуються у виробничій діяльності
- C. засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий період (більше 1 року) в своїй незмінній споживчій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість готової продукції (платних послуг) частинами у міру зносу
- D. частина виробничих фондів у вигляді предметів праці, елементи яких повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають свою натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість готової продукції

8. Оборотні фонди це

- A. частина виробничих фондів у вигляді предметів праці, елементи яких повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю втрачають свою натуральну форму і переносять всю свою вартість на вартість готової продукції
- B. ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до економічних вигід
- C. засоби праці, які мають вартість і функціонують у виробництві тривалий період (більше 1 року) в своїй незмінній споживчій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість готової продукції (платних послуг) частинами у міру зносу
- D. сукупність ресурсів в натурально-речовій формі, які використовуються у виробничій діяльності

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України провести аналіз динаміки і структури використання

оборотних активів та оцінити ефективність їх використання. Зробити змістовні висновки за результатами розрахунків.

Таблиця 4.1 - Аналіз структури використання оборотних активів підприємства

Елемент оборотних активів	На початок року		На кінець року		Відхилення, +/-		Темп зміни, %
	сума, тис.грн.	пит.вага, %	сума, тис.грн.	пит.вага, %	суми	пит.ваги	
Запаси:							
виробничі запаси							
незавершене виробництво							
готова продукція							
товари							
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги:							
Дебіторська заборгованість по розрахункам:							
з бюджетом							
Інша поточна дебіторська заборгованість							
Грошові кошти і їх еквіваленти							
у національній валюті							
у іноземній валюті							
Інші оборотні активи							
Витрати майбутніх періодів							
Разом оборотних активів							

Таблиця 4.2 - Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємства

Показники	Од. вим.	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)	Темп зміни, %
Рентабельність оборотних активів (P_{OA})					
Тривалість одного обороту оборотних активів в днях (t_{OA})					
Коефіцієнт оборотності оборотних актив ($K_{об}$)					
Сума вивільнених з обороту (додатково залучених в оборот) оборотних активів (Ξ_{OA})					
Коефіцієнт фондомісткості (завантаження) активів ($K_{зOA}$)					

ТЕМА 5. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Об'єкти інтелектуальної власності
- 2) Нематеріальні ресурси, які входять до групи промислової власності
- 3) Вплив гудвілу на ринкову вартість підприємства

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Нове, додатне до здійснення промисловим способом художнє вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних і естетичних властивостей - це

- A. винахід
- B. промисловий зразок
- C. корисна модель
- товарний знак

2. Нові по вигляду, формі, розміщенню частин або будові моделі - це

- A. промислова модель
- B. промисловий зразок
- C. корисна модель
- D. новітня модель

3. Оригінальне позначення, які мають правовий захист і призначені для виділення даного товару серед інших подібних - це

- A. винахід
- B. промисловий зразок
- C. корисна модель
- D. товарний знак

4. Якщо під товарним знаком пропонуються послуги, то він називається

- A. знаком обслуговування
- B. товарним знаком послуги
- C. знаком «послуга»
- правильна відповідь відсутня

5. Сукупність програм, які використовуються в роботі з ЕОМ - це

- A. програмне забезпечення
- B. банк знань
- C. база знань
- D. всі відповіді є вірними

6. Певна сукупність програмних, організаційних і технічних засобів, призначених для централізованого накопичення і багатоцільового колективного використання інформації - це

- A. програмне забезпечення
- B. банк даних
- C. база знань
- D. всі відповіді є вірними

7. Пойменована сукупність інформаційних одиниць в певній наочній сфері, яка відображає стан об'єктів і їх взаємовідношення - це

- A. програмне забезпечення
- B. банк знань
- C. база даних
- D. всі відповіді є вірними

8. Сукупність систематизованих основоположних відомостей, які відносяться до певної галузі знань і зберігаються в пам'яті ЕОМ - це

- A. програмне забезпечення
- B. банк даних
- C. база знань
- D. база даних

9. Знос на нематеріальні ресурси

- A. нараховується без урахування терміну їх корисного використання
- B. не нараховується
- C. нараховується з урахуванням терміну їх корисного використання
- D. правильна відповідь відсутня

Тест 10. Форма платежу за користування ліцензією у вигляді періодичних виплат залежно від показників діяльності ліцензіата - це

- A. паушальний платіж
- B. роялті
- C. комбінований платіж
- D. відсоток

ТЕМА 6. ПЛАНУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ОПЛАТА ПРАЦІ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для

обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Чи залежить структура персоналу підприємства від галузі і сфери його діяльності?
- 2) Чи можна вважати проблему підготовки кадрів підприємства проблемою загальнодержавного рівня?
- 3) Оцінка ділових якостей керівників і менеджерів фірми.
- 4) Методи матеріального стимулювання персоналу підприємства.
- 5) Методи морального стимулювання і мотивація персоналу підприємства.
- 6) Форми і системи оплати праці на підприємстві.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Громадяни, які вкладають свою працю, фізичні і розумові здібності, знання, практичні навички в діяльність підприємства для виконання його місії і досягнення цілей – це

- A. трудові ресурси
- B. ресурси підприємства
- C. трудовий потенціал підприємства
- D. персонал підприємства

2. Розрізняють трудові ресурси

- A. реальні і потенційні
- B. освічені і неосвічені
- C. внутрішні та зовнішні
- D. правильна відповідь відсутня

3. Люди, які повинні бути повернуті до певної праці в перспективний період – це

- A. реальні трудові ресурси
- B. потенційні трудові ресурси
- C. зовнішні трудові ресурси
- D. залучені трудові ресурси

4. Сукупність постійних працівників, які отримали необхідну професійну підготовку і мають досвід практичної роботи – це

- A. персонал підприємства
- B. реальні трудові ресурси
- C. потенційні трудові ресурси
- D. всі відповіді є вірними

5. Вид трудової діяльності, здійснення якої вимагає відповідного

комплексу спеціальних знань і практичних навиків – це

- A. професія
- B. спеціальність
- C. сумісництво
- D. правильна відповідь відсутня

6. Вузький різновид трудової діяльності у межах професії – це

- A. професія
- B. спеціальність
- C. сумісництво
- D. кваліфікація

7. Сукупність спеціальних знань і практичних навиків, які визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій обумовленої складності – це

- A. професія
- B. спеціальність
- C. сумісництво
- D. кваліфікація

8. Розрізняють наступні види чисельності працівників підприємства

- A. явочну та облікову
- B. явочну та списочну
- C. облікову та фінансову
- D. середньо явочну та середньооблікову

9. Кількість працівників, які повинні бути на робочому місці щодня для забезпечення нормального процесу господарської діяльності – це

- A. явочна чисельність
- B. списочна чисельність
- C. облікова чисельність
- D. середньооблікова чисельність

10. Коефіцієнт обороту за вибуттям працівників розраховується за формулою

- A. $K_{виб} = \text{середньооблікова чисельність} / \text{число звільнених з роботи}$
- B. $K_{виб} = \text{число звільнених з роботи} / \text{середньооблікову чисельність}$
- C. $K_{виб} = \text{середньооблікова чисельність} - \text{число звільнених з роботи}$
- D. $K_{виб} = \text{число прийнятих на роботу} / \text{число звільнених з роботи}$

11. Економічна категорія, що характеризує кількість робочого часу, який витрачений на виробництво одиниці продукції (виконання робіт або послуги) - це

- A. продуктивність праці
- B. професія

- C. спеціальність
- D. трудомісткість

12. Кількість продукції, яка виробляється одним працівником в одиницю робочого часу (година, доба, місяць, квартал, рік) визначається рівнем

- A. продуктивності праці
- B. трудомісткості
- C. матеріалоемності
- D. продуктивності персоналу

13. До показників вимірювання продуктивності праці відносять

- A. натуральні, трудові і вартісні
- B. натуральні, фінансові і відносні
- C. трудові, вартісні і відносні
- D. відсоткові, натуральні і фінансові

14. Показники вимірювання продуктивності праці, які характеризують відношення нормативних витрат до фактичних витрат робочого часу – це

- A. натуральні показники
- B. трудові показники
- C. відносні показники
- D. вартісні показники

15. До внутрішніх чинників підвищення продуктивності праці відносять

- A. технологія і устаткування;
- B. фондоозброєність;
- C. система мотивації праці
- D. всі відповіді є вірними

16. У сучасних умовах на підприємствах застосовуються наступні форми оплати праці

- A. відрядна, погодинна і тарифна
- B. відрядна, тарифна і комбінована
- C. пряма, опосередкована і тарифна
- D. пряма, погодинна і преміальна

17. Оплата праці за кількість зробленої продукції (робіт, послуг), заснована на оплаті праці в прямій залежності від його результатів – це

- A. відрядна форма оплати праці
- B. погодинна форма оплати праці
- C. пряма форма оплати праці
- D. тарифна форма оплати праці

18. Система оплати праці, яка застосовується для оплати праці допоміжних робітників, зарплата яких залежить від результатів праці

основних робітників, що обслуговуються ними – це

- A. відрядна система оплати праці
- B. відрядно-преміальна система оплати праці
- C. непряма відрядна система оплати праці
- D. відрядно-прогресивна система оплати праці

19. Форма оплати праці, при якій оплата здійснюється за відпрацьований час – це

- A. відрядна форма оплати праці
- B. погодинна форма оплати праці
- C. пряма форма оплати праці
- D. тарифна форма оплати праці

20. Система оплати праці, по якій оплачуються працівники, робота яких має стабільний характер – це

- A. акордна система
- B. проста погодинна система
- C. погодинно-преміальна система
- D. система посадових окладів

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. На прикладі одного із підприємств, що функціонує в економічному просторі України, провести класифікацію його персоналу використовуючи Класифікатор професій ДК 003:2010. Дані занести до табл. 6.1

Таблиця 10.1 – Класифікація персоналу за професіями

Класифікація професій	Чисельність, чол.
1. Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	
2. Професіонали	
3. Фахівці	
4. Технічні службовці	
5. Працівники сфери торгівлі та послуг	
6. Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	
7. Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання технологічного устаткування та машин	
8. Найпростіші професії	

Завдання 2. На прикладі одного із підприємств, що функціонує в економічному просторі України, провести класифікацію його персоналу у розрізі статево-вікового складу персоналу підприємства Дані занести до табл. 6.2.

Таблиця 6.2 - Статеві і вікові структури персоналу підприємства

Показники	Чисельність, чол.	У % до загальної чисельності
Статеві структури:		
- жінки		
- чоловіки		
Загальна чисельність		
Вікові структури:		
-15-34 рр.		
-55-59 рр.		

Завдання 3. Бригада-будівельників (6 чоловік) працювала на будівництві котельні і за місяць виконала виробничі завдання заробивши 65 тис. грн. (колективний заробіток). За наведеними у табл. 6.3 даними необхідно розподілити бригадний заробіток пропорційно внеску кожного члена бригади у виконання колективного завдання з врахуванням КТУ (коефіцієнт трудової участі). Зробити перевірку виконаних розрахунків відповідно до загальної суми колективного заробітку. Надати висновки про значення КТУ у формуванні заробітної плати кожного робітника будівельної бригади.

Таблиця 6.3 – Вихідна інформація для розрахунків

Професія	Кількість відпрацьованих днів	КТУ	Внесок робітника	Загальний заробіток робітника, грн.
Бригадир	24	3,5		
Каменяр	24	3,1		
Каменяр	22	2,5		
Монтажник	24	3,1		
Монтажник	20	2,5		
Кранівник	24	3,0		
Стропальник	21	2,4		

Примітка.

1. Внесок окремого робітника у виконання колективного завдання розраховується шляхом множення кількості відпрацьованих ним днів на його КТУ

2. Загальний внесок бригади у виконання колективного завдання дорівнює сумі внесків кожного робітника

3. Загальний заробіток окремого робітника розраховується шляхом множення колективного заробітку на величину внеску робітника, та діленням отриманого добутку на величину загального внеску бригади.

ТЕМА 7. ІНВЕСТИЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Формування і регулювання фінансових інвестицій.
- 2) Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій.
- 3) Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Інвестиціями називають

А. сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»)

В. всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект

С. практичні дії інвесторів та учасників інвестиційного процесу щодо здійснення інвестицій з метою одержання доходу (прибутку)

Д. сукупність практичних дій щодо максимізації прибутку підприємства

2. Що з наведеного нижче не відноситься до джерел фінансування капітальних затрат

А. власні кошти підприємства у вигляді залучення частини нерозподіленого прибутку, доходів від реалізації цінних паперів

В. довгострокові кредити банків та залучення закордонних інвестицій та створення спільних підприємств

С. кошти державного бюджету, тобто централізовані капітальні вкладення

Д. придбання векселів

3. Фінансовими називають інвестиції

А. які фінансуються за рахунок фінансових коштів підприємства

В. які використовуються для придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів

С. які спрямовані на вдосконалення активної частини основних засобів

Д. які вкладені у нематеріальні активи підприємства

4. Параметрами оцінки економічної ефективності виробничих інвестицій з врахуванням чинника часу

А. величину чистого прибутку підприємства

В. чистий приведений дохід

С. суму капіталовкладень підприємства на розширене відтворення основних фондів та амортизаційних відрахувань

Д. суму чистого доходу підприємства та амортизаційних відрахувань

5. Визначення економічної ефективності виробничих інвестицій в умовах ринку повинно враховувати

А. здійснення ретельної експертизи інвестиційних проектів

В. концентрацію зусиль підприємства по скороченню періоду впровадження і здійсненню інвестиційного проекту

С. запобігання масштабним проектам через їх низку мобільність до інновацій

Д. притаманні ринковій економіці рівень інфляції та ступінь ризику

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Підприємство, що працює на ринку скловиробництва має два проекти технічних новацій, розрахованих на один рік. Основні дані наведені в табл. 7.1

Таблиця 7.1 – Вихідна інформація для розрахунків

Показник	Діючий варіант	Проект 1	Проект 2
Капітальні вкладення, тис. грн.	-	400	500
Виробництво продукції, тис. грн.	1200	1520	1350
Собівартість річного випуску, тис. грн.	1100	1430	1150
Нормативний коефіцієнт ефективності	0,15	0,15	0,15

Визначити, який з цих варіантів є найбільш доцільним.

Завдання 2. Інвестиційний проект характеризується наступними даними по роках (табл. 7.2). Визначити чи є вигідним проект за показником чистого приведенного доходу при ставці дисконту 10%? Якщо так, то яким є період окупності?

Таблиця 7.2 – Вихідна інформація для розрахунків

Роки	1	2	3	4
Інвестиції, млн. грн.	35	30		
Грошові потоки, млн. грн.	15	20	24	20

ТЕМА 8. ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями.
- 2) Організаційний прогрес.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Інноваційні процеси – це

А. запровадження механізму розробки стратегічних планів окремих виробничих підрозділів підприємства

В. перетворення науки на безпосередню продуктивну силу

С. новий стан суспільного поділу праці

Д. сукупність прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі

2. З наведеного переліку виберіть нововведення, які належать до організаційних інновацій

А. зміна частини діючих верстатів фрезерної групи верстатами з ЧПУ

В. поліпшення обслуговування робочих місць

С. створення безвідходних технологічних процесів

Д. впровадження технічних новинок

3. Ефективність – це

А. абсолютна величина, що характеризує обґрунтованість будь-яких витрат

В. відносна величина, що характеризує результативність будь-яких витрат

С. отримання прибутку

Д. різниця між вартісною оцінкою результатів та вартісною оцінкою сукупних витрат ресурсів

4. Результатом інноваційних процесів є

А. новини

В. поточні витрати

С. відносна економія матеріальних ресурсів

Д. вартість ліквідованих в результаті впровадження нової техніки основних засобів

5. За масштабністю і силою впливу на ефективність діяльності певних ланок суспільного виробництва всі новини та нововведення поділяються на

А. локальні та глобальні

В. поточні та перспективні

- C. відносні та абсолютні
- D. організаційні та технічні

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. В результаті проведення в цеху заходів собівартість 1 т продукції знизилась з 210 грн. до 205 грн. При цьому капітальні витрати на даний захід склали 1 млн. грн. Визначити суму річної економії, якщо річний випуск продукції склав 270 тис. т.

Завдання 2. На автомобільному заводі змонтовано нову автоматичну лінію складання кузова легкового автомобіля. Завдяки застосуванню нової технології зварювання, валові витрати на виробництво (собівартість) одиниці продукції зменшились з 3680 до 3520 грн. Оптова ціна одиниці продукції становить 4100 грн. Нову автоматичну лінію розраховано на випуск 120 тис. кузовів щороку. На її придбання і введення в дію вкладено 75280 тис. грн. інвестицій. Обґрунтувати економічну доцільність застосування нової технології зварювання кузова легкового автомобіля, розрахувавши: 1) коефіцієнт економічної ефективності (прибутковості) реалізації технологічного проекту; 2) строк окупності капітальних вкладень.

Завдання 3. Фабрика хутряних виробів придбала 5 нових швейних багатоопераційних машин вартістю 7500 грн. кожна. За рік на кожній машині можна обробити 800 виробів. Ціна виробу 2600 грн., а собівартість 1580 грн. Технічною документацією передбачений термін служби машин такого класу 6 років. Визначити економічний ефект від експлуатації нових швейних машин.

ТЕМА 9. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА ВИРОБНИЦТВА ТА ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Характеристика техніко-технологічної бази підприємства.
- 2) Організаційно-технічне управління технічним розвитком підприємства.
- 3) Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва (діяльності).
- 4) Формування та використання виробничої потужності підприємства

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Показник, який характеризує максимально можливий річний об'єм випуску продукції певної якості при заданій номенклатурі і асортименті за умови якнайповнішого використання устаткування і площ – це

- A. виробнича потужність
- B. проектна потужність
- C. максимальна потужність
- D. правильна відповідь відсутня

2. Виробнича потужність визначається

- A. умовних одиницях
- B. проектною потужністю
- C. проектуванням та реконструкцією устаткування
- D. в тих самих одиницях виміру, в яких планується та здійснюється облік продукції, що виготовляється

3. Виділяють такі види потужності підприємства

- A. підприємства та його структурних підрозділів
- B. проектну, поточну, резервну
- C. середньовихідну, середньовхідну
- D. середньопродуктивну

4. Коефіцієнт освоєння проектної потужності розраховується як

- A. співвідношення величин середньорічної і поточної потужності
- B. співвідношення величин поточної і проектної потужності
- C. співвідношення річного випуску продукції та середньорічної поточної потужності
- D. співвідношення величин поточної потужності і річного випуску продукції

5. Головною ознакою підвищення рівня ефективності виробничих потужностей підприємства є зростання обсягу продукції

- A. зростання ефективного фонду робочого часу
- B. зростання продуктивності праці
- C. зростання обсягу продукції
- D. зниження трудомісткості робіт

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України провести оцінку використання виробничої потужності підприємства та порівняти її з виробничою програмою підприємства, заповнивши табл. 9.1. Зробити висновки.

Таблиця 9.1 - Вихідна інформація для оцінки ефективності використання виробничої потужності підприємства підприємства

Показники	Од.вим.	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, %
Виробнича програма	тис.грн.			
Виробнича потужність	тис.грн.			

ТЕМА 10. ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Передумови та необхідність планування діяльності підприємства.
- 2) Скласти порівняльний аналіз основних категорій планування.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Сутність планування складається

А. з розробки заходів, спрямованих на реалізацію розробленого планування

В. з розробки альтернативних варіантів розвитку підприємства

С. в обґрунтуванні цілей і способів їхнього досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт

Д. в інтеграція всіх працівників підприємства для рішення комплексу завдань і виконання робіт

2. На які питання відповідає планування

А. хто це буде робити?, які дії, як і навіщо необхідно здійснювати в першу чергу

В. що, у якій кількості і якій якості виробляти

С. які напрямки господарської діяльності треба розвивати?, як і на які ринки працювати?

Д. що повинне бути зроблене для досягнення мети підприємства?, Коли це буде зроблено?, хто це буде робити?

3. Об'єктом планування на підприємстві слугує

А. виробничий процес

- В. економічні результати діяльності підприємства
- С. взаємозалежна система планово-економічних показників, що характеризують процес виробництва, розподілу й споживання товарів і ресурсів
- Д. виробнича, фінансова та маркетингова діяльність

4. Основна ціль планування

- А. передбачає подальший розвиток підприємства за рахунок удосконалення діяльності
- В. розвиток підприємства за рахунок створення нових структурних підрозділів, розвитку нових видів діяльності
- С. обґрунтування цілей і способів їхнього досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт
- Д. інтеграція всіх працівників підприємства для рішення комплексу завдань і виконання робіт

5. Необхідність планування обумовлена наступним

- А. можливістю відслідковувати нові тенденції й використовувати їх у своїй діяльності
- В. прагненням мінімізувати невизначеність ринкового середовища і його негативні наслідки, масштабом, складністю й комплексністю господарських завдань, розв'язуваних підприємством
- С. створенням основ контролю, можливістю максимально використовувати конкурентні переваги, запобігати можливих помилок
- Д. обмеженістю фінансових, матеріально-технічних ресурсів і необхідністю їхнього ефективного використання, збільшенням можливостей в забезпеченні підприємства необхідною інформацією

6. Застосування планування в діяльності підприємства створює наступні переваги

- А. полегшує пошук кращих і більш ефективних шляхів досягнення цілей підприємства, мінімізує невизначеність ринкового середовища і його негативні наслідки
- В. дозволяє максимально використовувати конкурентні переваги, запобігати можливих помилок, сприяє більш раціональному розподілу ресурсів
- С. сприяє більш раціональному розподілу ресурсів, створює основи контролю
- Д. мінімізує невизначеність ринкового середовища і його негативні наслідки

7. Об'єктивні причини планування

- А. сполучення формального планування з іншими способами прийняття рішень
- В. витрати планування та масштаби діяльності фірми
- С. специфіка українського ринку та витрати планування

D. невизначеність ринкового середовища та специфіка українського ринку

8. Суб'єктивні причини планування

A. сполучення формального планування з іншими способами прийняття рішень

B. витрати планування та масштаби діяльності фірми

C. специфіка українського ринку та витрати планування

D. невизначеність ринкового середовища та сполучення формального планування з іншими способами прийняття рішень

9. План це

A. заздалегідь розроблена система заходів, що передбачає цілі, зміст, збалансовану взаємодію ресурсів, обсяг, методи, послідовність і строки виконання робіт з виробництва й реалізації тієї або іншої продукції або надання послуг

B. образ чого-небудь, модель майбутнього, система засобів, спрямована на досягнення поставлених цілей і завдань

C. процес розробки й наступного контролю за ходом реалізації плану створення, розвитку й функціонування підприємства

D. документ, що представляє собою результат комплексного дослідження всіх сторін діяльності підприємства

10. Бізнес-план це

A. образ чого-небудь, модель майбутнього, система засобів, спрямована на досягнення поставлених цілей і завдань

B. заздалегідь розроблена система заходів, що передбачає цілі, зміст, збалансовану взаємодію ресурсів, обсяг, методи, послідовність і строки виконання робіт з виробництва й реалізації тієї або іншої продукції або надання послуг

C. процес розробки й наступного контролю за ходом реалізації плану створення, розвитку й функціонування підприємства

D. документ, що представляє собою результат комплексного дослідження всіх сторін діяльності підприємства

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України провести дослідження щодо використання методів планування.

Примітка. Методи: ресурсний (враховує ринкові умови господарювання та наявні ресурси, застосовується при монопольному становищі), цільовий (використовується при конкурентній боротьбі, враховує потреби ринку, попит на продукцію).

ТЕМА 11. ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Загальна характеристика продукції (послуг).
- 2) Маркетингова діяльність і формування програми випуску продукції (надання послуг).
- 3) Матеріально-технічне забезпечення виробництва.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Номенклатура продукції – це

А. сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться за відповідними техніко-економічними показниками

В. загальна вартість усіх видів готової продукції, напівфабрикатів, робіт і послуг виробничого характеру, призначених на продаж або для реалізації різним споживачам

С. перелік найменувань виробів, завдання з випуску яких передбачено планом виробництва продукції

Д. включає всю продукцію у вартісному виразі незалежно від ступеня її готовності

2. Асортимент – це

А. сукупність різновидів продукції кожного найменування, що різняться за відповідними техніко-економічними показниками

В. обсяг реалізованої продукції, за який на розрахунковий рахунок постачальника надійшли грошові кошти

С. перелік найменувань виробів, завдання з випуску яких передбачено планом виробництва продукції

Д. включає всю продукцію у вартісному виразі незалежно від ступеня її готовності

3. Чиста продукція - це

А. обсяг товарної продукції за мінусом матеріальних витрат й суми амортизаційних відрахувань

В. обсяг реалізованої продукції, за який на розрахунковий рахунок

постачальника надійшли грошові кошти

С. обсяг товарної продукції за мінусом витрат на оплату праці

Д. обсяг товарної продукції за мінусом витрат на оплату праці та загальновиробничих витрат

4. Фактичний показник реалізованої продукції – це

А. обсяг відвантаженої продукції, за яку настав термін оплати

В. обсяг реалізованої продукції, за який на розрахунковий рахунок постачальника надійшли грошові кошти

С. реалізація продукції для забезпечення потреб населення

Д. всі відповіді вірні

5. Валова продукція – це

А. загальна вартість усіх видів готової продукції, призначених на продаж

В. вироблена продукція для забезпечення потреб населення

С. вся продукція у вартісному виразі незалежно від ступеня її готовності

Д. суспільне виробництво продукції з метою її реалізації населенню

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для одного із підприємств, що функціонує у ринковому середовищі України провести аналіз валової, товарної та чистої продукції підприємства. Дані оформити у табл. 10.1. Зробити висновки.

Таблиця 10.1 - Вихідна інформація для аналізу продукції підприємства

Показник	Роки		Відхилення	
	Минулий	Звітний	абс.	відн.
1. Валова продукція				
2. Товарна продукція, млн. грн.				
3. Матеріальні витрати, млн. грн.				
4. Амортизаційні відрахування, млн. грн.				
5. Чиста продукція, млн. грн.				

Завдання 2. Вартісна оцінка продукції підприємства та її окремі складові наведено в табл. 10.2. Розрахувати чисту продукцію підприємства за два періоди та зробити висновки.

Таблиця 10.2 - Вихідна інформація для визначення обсягу чистої продукції

Показник	За планом	Фактично
1. Товарна продукція, млн. грн.	43	48
2. Матеріальні витрати, млн. грн.	30	34
3. Амортизаційні відрахування, млн. грн.	2,5	3,5
4. Чиста продукція, млн. грн.	?	?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ВИТРАТИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 12. КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЗА РІЗНИМИ МЕТОДАМИ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Сутність управління витратами.
- 2) Методика розподілу комплексних статей калькуляції.
- 3) Система «директ-костінг».

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Грошове вираження витрат на виробництво та реалізацію продукції – це

- A. валові витрати
- B. собівартість продукції
- C. собівартість послуг
- D. грошові витрати

2. За способами віднесення на собівартість витрати поділяються на

- A. прямі і побічні
- B. постійні та змінні
- C. пропорційні і непропорційні
- D. прогресуючі і дегресуючі

3. Витрати, які безпосередньо пов'язані з виготовленням певного різновиду продукції – це

- A. прямі витрати
- B. постійні витрати
- C. пропорційні витрати
- D. побічні витрати

4. Витрати, загальна сума яких не залежить від кількості виготовленої продукції в певних межах – це

- A. прямі витрати
- B. постійні витрати
- C. пропорційні витрати
- D. побічні витрати

5. Витрати, загальна сума яких за певний час залежить від обсягу виготовленої продукції – це

- A. прямі витрати
- B. постійні витрати
- C. змінні витрати
- D. побічні витрати

6. Витрати, розмір яких перебуває в пропорційній залежності від кількості виготовленої продукції – це

- A. прямі витрати
- B. постійні витрати
- C. пропорційні витрати
- D. непропорційні витрати

7. Витрати, розмір яких зростає більшими темпами, ніж обсяг виробництва – це

- A. прямі витрати
- B. постійні витрати
- C. прогресуючі витрати
- D. дегресуючі витрати

8. До класифікаційних ознак поточних витрат підприємства за економічними елементами відносять

- A. матеріальні витрати
- B. витрати на оплату праці і відрахування на соціальні заходи
- C. амортизаційні відрахування
- D. всі відповіді є вірними

9. Витрати, пов'язані з реалізацією продукції (товарів, послуг) – це

- A. адміністративні витрати
- B. витрати на збут
- C. інші операційні витрати
- D. інші реалізаційні витрати

10. Загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством – це

- A. адміністративні витрати
- B. витрати на збут
- C. інші операційні витрати

D. управлінські витрати

11. Метод розрахунку собівартості продукції, який застосовується найчастіше в індивідуальному і дрібносерійному виробництві – це

- A. позаказний метод
- B. попередільний метод
- C. нормативний метод
- D. метод індивідуального підходу

12. Метод розрахунку собівартості продукції, при якому фактична собівартість замовлення визначається по закінченні виготовлення виробів, що відносяться до цього замовлення, шляхом підсумовування усіх витрат по даному замовленню – це

- A. позаказний метод
- B. попередільний метод
- C. нормативний метод
- D. попроцесний метод

13. Метод розрахунку собівартості продукції, при якому облік витрат здійснюється по стадіях (фазах) виробничого процесу – це

- A. позаказний метод
- B. попередільний метод
- C. нормативний метод
- D. метод індивідуального підходу

14. Метод розрахунку собівартості продукції, який дозволяє вести повсякденний контроль за ходом виробничого процесу, за виконанням завдань по зниженню собівартості продукції – це

- A. позаказний метод
- B. попередільний метод
- C. нормативний метод
- D. метод індивідуального підходу

15. Собівартість одиниці продукції визначають

- A. діленням всієї собівартості на її обсяг у натуральному вигляді
- B. множенням всієї собівартості на її обсяг у натуральному вигляді
- C. різницею всієї собівартості на її обсягу у натуральному вигляді
- D. діленням всієї собівартості на виробничі витрати

16. До найбільш важливих джерел зниження собівартості продукції відносять

- A. зниження матеріальних витрат
- B. зниження продуктивності праці
- C. зниження обсягів виробництва
- D. збільшення обсягів виробництва

17. Виробнича собівартість включає

А. всі витрати підприємства на виробництво продукції плюс витрати на її реалізацію

В. прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі прямі витрати

С. прямі та непрямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці

Д. правильна відповідь відсутня

18. До складу виробничої собівартості включаються

А. загально виробничі витрати

В. інші виробничі витрати

С. витрати на отримання та експлуатацію устаткування

Д. всі відповіді є вірними

19. Зменшення матеріальних витрат на підприємстві може бути досягнуто завдяки

А. скороченню втрат матеріальних цінностей

В. заміні дорогих матеріалів більш дешевими

С. покращенню нормування витрат матеріалів

Д. всі відповіді є вірними

20. Скорочення витрат на обслуговування виробництва та на управління досягається шляхом

А. зменшення чисельності робітників

В. збільшення чисельності робітників

С. скорочення матеріальних втрат

Д. зниження обсягів виробництва

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. На прикладі одного із підприємств, що функціонує в економічному просторі України, провести динамічний аналіз складу поточних витрат підприємства (табл. 12.1).

Проаналізувати показники ефективності поточних витрат підприємства (табл. 12.2).

Зробити висновки щодо динамічних змін поточних витрат та ефективності їх використання.

Таблиця 12.1 - Аналіз динаміки структури поточних витрат підприємства

Показники	Минулий рік		Звітний рік		Абсолютне відхилення, +/-		Темп зміни, %
	Сума, тис.грн	Пит. вага, %	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	Сума, тис.грн	Пит. вага, %	
Собівартість реалізованої продукції							

Витрати на збут							
Адміністративні витрати							
Сума витрат виробництва							
Інші операційні витрати							
Втрати від участі в капіталі							
Фінансові витрати							
Сума валових поточних витрат							

Таблиця 12.2 - Аналіз ефективності поточних витрат підприємства

Показники	Од. вим	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, +/-	Темп зміни, %
Рівень витратомісткості основної діяльності					
Рівень витратомісткості збуту продукції					
Коефіцієнт витратовіддачі					
Рентабельність витрат виробництва					

Завдання 2. За даними табл. 12.3 провести аналіз виконання плану по подрібненню руди. У табл. 12.4 наведено приклад калькуляції по подрібненню руди. Необхідно розрахувати собівартість подрібнення руди на весь випуск за планом та занести у табл. 12.5 відхилення (абсолютні, відносні) в розрахунку на 1 тону подрібнення руди, та на весь обсяг. Після аналітичних розрахунків надати змістовні висновки.

Таблиця 12.3 - Виконання плану подрібнення руди

Показники	За 4-й квартал звітного року		З початку року		Відхилення	
	план	звіт	план	звіт	абсолютне	відносне
Вироблено продукту, тис. тонн	2709,7	2722,5	10439,7	10798,3		
Відвантажено продукту, тис. тонн	2709,7	2722,5	10439,7	10798,3		

Таблиця 12.4 – Калькуляція собівартості подрібнення руди

Статті калькуляції	По плану на 1 т			По плану на весь обсяг		По звіту на весь обсяг			По звіту на 1 т	
	кільк.	ціна	сума	кільк.	сума	кільк.	ціна	сума	кільк.	сума
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Сировина і основні матеріали			15,167					142737,8		13,22
у т.ч. руда (тис.т)	1,029	14,63	15,050			10798,1	13,14	141924,3	1,000	13,14
шлами (тис.т)	0,021	5,570	0,117			181,6	4,48	813,5	0,017	0,075

2. Енергія на технологічні цілі			0,271					2353,1		0,218
у т.ч. електроенергія (тис. кВт.-год.)	1,650	0,140	0,231			17034,5	0,128	2179,4	1,578	0,202
стиснене повітря (тис.м ³)										
вода технічна (тис. м ³)	0,310	0,123	0,038			2839,6	0,054	152,6	0,263	0,014
вода питна (тис.м ³)	0,003	0,667	0,002			30,9	0,683	21,1	0,003	0,002
<i>Всього по ряд. 1-2</i>			15,438					145090,9		13,43
3. Основна заробітна плата робітників			0,209					2023,7		0,187
4. Додаткова заробітна плата робітників			0,081					787,0		0,073
5. Відрахування на соціальне страхування			0,110					955,6		0,088
6. Амортизація			0,240					2356,1		0,218
7. Витрати на ремонт, утримання устаткування			0,880					8803,0		0,815
у т.ч. витрати на ремонти			0,550					5840,2		0,541
змінне устаткування			0,330					2962,8		0,274
інші										
8. Технологічне перевезення руди										
<i>Всього по ряд 1-8</i>			16,958					160016,3		14,82
9. Загально-виробничі витрати			0,290					3551,5		0,329
10. Інші виробничі витрати			0,000					85,5		0,008
<i>Виробнича собівартість</i>			17,248					163653,3		15,15

Таблиця 12.5 – Розрахунок відхилень по собівартості подрібнення руди

Статті калькуляції	Відхилення від плану на 1 т		Відхилення від плану на весь обсяг	
	абс.	%	кільк.	сума
1. Сировина і основні матеріали				
у т.ч. руда (тис.т)				
шлами (тис.т)				
2. Енергія на технологічні цілі				
у т.ч. електроенергія (тис. кВт.-год.)				
стиснене повітря (тис.м ³)				
вода технічна (тис. м ³)				

вода питна (тис.м ³)				
<i>Всього по ряд. 1-2</i>				
3. Основна заробітна плата робітників				
4. Додаткова заробітна плата робітників				
5. Відрахування на соціальне страхування				
6. Амортизація				
7. Витрати на ремонт, утримання устаткування				
у т.ч. витрати на ремонти				
змінне устаткування				
інші				
8. Технологічне перевезення руди				
<i>Всього по ряд 1-8</i>				
9. Загально-виробничі витрати				
10. Інші виробничі витрати				
<i>Виробнича собівартість</i>				

ТЕМА 13. ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Ціна продукції і її роль в управлінні виробництвом в ринкових умовах господарювання.

2) Характеристика застосування різних видів цін на продукцію в сучасній системі господарювання.

3) Методи ціноутворення в ринковій економіці.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Ціна - це

A. загальна вартість готової продукції призначеної на продаж

B. постійні витрати підприємства плюс прибуток

C. це вираз вартості товару, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги

+D. це грошовий вираз вартості товару, кількість грошей, що сплачується або одержується за одиницю товару або послуги

2. Оптова ціна промисловості – це

- A. сума ціни підприємства і додаткових послуг
- B. сума ціни підприємства спеціальні надбавки за якісні характеристики товару
- C. сума ціни підприємства і торговельної надбавки
- +D. сума ціни підприємства і постачальницько-збутової націнки

3. За способом встановлення ціни поділяються на

- +A. державні, фіксовані, регульовані, договірні, вільні, ввізні
- B. світові, оптові, закупівельні, кошторисні
- C. роздрібні, транспортні тарифи, тарифи на платні послуги
- D. роздрібні, транспортні тарифи, тарифи на платні послуги, державні, фіксовані

4. Отримання цільової норми прибутку - метод ціноутворення, що

- A. передбачає активний продаж великих обсягів продукції і швидкого повернення затрачених коштів
- +B. орієнтований на витрати і цільову норму прибутку
- C. застосовується тоді, коли фірма планує підписати контракт і, пропонуючи більш низькі ціни, ніж інші фірми
- D. передбачає оцінку споживчої вартості чи попиту, а також врахування цін конкурентів

5. Стратегія ціноутворення в умовах ринку може ґрунтуватися на таких факторах, як

- A. собівартість і прибуток
- B витрати і цільова норма прибутку
- +C. витрати, попит, конкуренція
- D. інфляція, ціни конкурентів

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. На прикладі одного із підприємств, що функціонує в економічному просторі України, провести динамічний аналіз цін на основні види продукції, що випускає підприємство. З'ясувати причини їх змін у часі (табл. 13.1).

Таблиця 13.1 - Вихідна інформація для аналізу цін на продукцію підприємства

Показник	Роки		Відхилення	
	Минулий	Звітний	абс.	відн.
1. Собівартість одиниці продукції, грн./шт.				
2. Ціна, грн./шт.				
3. Рівень рентабельності одиниці продукції, %				
4. Прибуток в розрахунку на одиницю продукції, грн./шт.				

ТЕМА 14. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Сутність понять виручка від реалізації продукції та доходу підприємства. Зазначити чи є ці поняття тотожними.

2) Які бувають види прибутку?

3) Чистий прибуток підприємства та методика його розрахунку.

4) Методика розрахунку точки беззбитковості підприємства.

5) Назвіть основні показники фінансово-економічних результатів діяльності підприємства та надайте їх характеристику.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Загальна виручка від реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг або сума грошових надходжень підприємства – це

A. дохід

B. прибуток

C. операційний прибуток

D. собівартість

2. Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю – це

A. операційна діяльність

B. основна діяльність

C. звичайна діяльність

D. надзвичайна діяльність

3. Діяльність, при якій операції пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу – це

A. операційна діяльність

B. основна діяльність

C. звичайна діяльність

D. надзвичайна діяльність

4. До складу валового доходу входять

- A. доходи від реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг
- B. дохід від участі в капіталі
- C. інші фінансові доходи
- D. всі відповіді є вірними

5. До складу валового доходу входять

- A. доходи від реалізації продукції
- B. чистий прибуток від участі в капіталі
- C. інші прибутки підприємства
- D. витрати майбутніх періодів

6. У промисловості під виручкою від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг розуміють

- A. дохід від реалізації продукції
- B. валовий дохід підприємства
- C. інші операційні доходи
- D. дохід від операційної діяльності

7. До складу інших операційних доходів відносять

- A. дохід від операційної оренди активів
- B. дохід від операційних курсових різниць
- C. дохід від реалізації оборотних активів (окрім фінансових інвестицій)
- D. всі відповіді є вірними

8. Функція прибутку, при якій він є джерелом формування бюджетів різних рівнів – це

- A. оціночна функція
- B. стимулююча функція
- C. відтворювальна функція
- D. розподільча функція

9. Зміст прибутку розкривається через його показники

- A. суму прибутку і рівень рентабельності
- B. валовий прибуток і чистий прибуток
- C. валовий дохід і чистий прибуток
- D. суму чистого прибутку і рівень платоспроможності

10. Відносний показник ефективності роботи підприємства, який характеризує суму прибутку на одиницю вартості капіталу або реалізації продукції – це

- A. сума прибутку
- B. рівень рентабельності
- C. рівень ліквідності
- D. сума чистого прибутку

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. Для виконання завдання необхідно обрати одне із підприємств, що функціонує в економічному середовищі України (обирається самостійно). На основі форми №2 «Звіт про фінансові результати», форми № 1-ПВ «Звіт з праці» та форми № 6-ПВ «Звіт про кількість працівників, їхній якісний склад та професійне навчання» слід заповнити табл. 14.1 за два розрахункових періоди та розрахувати абсолютні відхилення і темпи зміни за всіма показниками. Зробити змістовні висновки за результатами діяльності досліджуваного підприємства.

Таблиця 14.1 - Основні показники господарської діяльності підприємства за _____ роки

Найменування показника	Од. виміру	201 _рік	201 рік	Відхи- лення (+, -)	Темп зміни, %
Виручка від реалізації	тис.грн				
Чиста виручка від реалізації продукції	тис.грн				
Собівартість реалізованої продукції	тис.грн				
у % до чистої виручки	%				
Валовий прибуток (збиток)	тис.грн				
у % до чистої виручки	%				
Інші операційні доходи	тис.грн				
Витрати на збут	тис.грн				
Адміністративні витрати	тис.грн				
Інші операційні витрати	тис.грн				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис.грн				
у % до чистої виручки	%				
Прибуток (збиток) від участі в капіталі	тис.грн				
Прибуток (збиток) від фінансової діяльності	тис.грн				
Інші доходи	тис.грн				
Інші витрати	тис.грн				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис.грн				
у % до чистої виручки	%				
Чистий прибуток (збиток)	тис.грн.				
у % до чистої виручки	%				
Середньооблікова чисельність працівників, всього	осіб				
у т.ч. робітників виробництва	осіб				
Продуктивність праці одного працівника	тис.грн.				
Продуктивність праці одного робітника виробництва у порівняних цінах	тис.грн.				
Фонд оплати праці	тис.грн.				
у % до чистої виручки					
Середньомісячна заробітна плата	грн.				

ТЕМА 15. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Проблеми формування, визначення і застосування узагальнюючих показників ефективності діяльності підприємств.

2) Основні чинники зростання ефективності виробництва на підприємстві.

3) Організаційно-економічний механізм дії внутрішніх чинників зростання ефективності виробництва

4) Напрямки підвищення ефективності господарювання на підприємствах.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Показниками ділової активності є

А. оборотність активів і товарно-матеріальних запасів, величини дебіторської та кредиторської заборгованостей

В. власний капітал підприємства, коефіцієнт фінансової стабільності

С. виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів, рентабельність виробництва

Д. оборотність оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів, рентабельність інвестицій

2. Узагальнюючі показники ефективності виробництва є

А. показники технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів

В. рівень задоволення потреб ринку, виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів, рентабельність виробництва

С. виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів, рентабельність виробництва

Д. показники оборотності оборотних коштів, рентабельності оборотних коштів, рентабельності інвестицій

3. Показниками ефективності використання фінансових коштів є

А. власний капітал підприємства, коефіцієнт фінансової стабільності

В. показники ліквідності підприємства

С. оборотність оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів, рентабельність інвестицій

Д. всі відповіді вірні

4. Коефіцієнт фінансової стабільності визначається як

А. відношення абсолютно ліквідних активів до короткострокових пасивів

В. відношення оборотних активів високої (термінової) ліквідності до короткострокових пасивів

С. відношення абсолютно ліквідних активів до довгострокових пасивів

Д. співвідношення власного капіталу та позикових коштів

5. Коефіцієнт автономії обчислюється

А. діленням довгострокових зобов'язань на власний капітал

В. діленням абсолютно ліквідних активів підприємства на короткострокові фінансові вкладення

С. діленням абсолютно ліквідних активів на довгострокові пасиви

Д. діленням власного капіталу на підсумок балансу підприємства

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. На основі форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) (табл. 15.1), слід розрахувати всі можливі показники фінансового стану (на початок та кінець звітного періоду) та порівняти їх з нормативними значеннями. Зробити змістовні висновки за результатами розрахунків щодо фінансового стану підприємства.

Таблиця 15.1 - Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	260730	338643
первісна вартість	1001	519817	629746
накопичена амортизація	1002	259087	291103
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11084605	12553995
Основні засоби	1010	47029241	47757468
первісна вартість	1011	99984787	107199484
знос	1012	52955546	59442016
Інвестиційна нерухомість	1015	16329	12679
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	62951	59186
знос інвестиційної нерухомості	1017	46622	46507
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0

Усього за розділом I	1095	58390905	60662785
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	12414142	9948534
Виробничі запаси	1101	5612546	4142053
Незавершене виробництво	1102	3951192	4342095
Готова продукція	1103	2850404	1464386
Товари	1104	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19416577	22080986
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	290549	153253
з бюджетом	1135	3531231	3195554
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	332855
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1446542	337117
Поточні фінансові інвестиції	1160	1787	1429
Гроші та їх еквіваленти	1165	2008813	1005218
Готівка	1166	6	14
Рахунки в банках	1167	2008807	1005204
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	173821	159545
Усього за розділом II	1195	39283462	36881636
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1200	0	0
	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
Пасив			
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3859533	3859533
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	27563099	26813859
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	27563099	26813859
Резервний капітал	1415	578930	578930
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	42489338	29378818
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0

Усього за розділом I	1495	74490900	60631140
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	3839467	3133782
Пенсійні зобов'язання	1505	1271607	2183668
Довгострокові кредити банків	1510	1384413	3047624
Інші довгострокові зобов'язання	1515	395635	372022
Довгострокові забезпечення	1520	1163540	1404404
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	8054662	10141500
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	83295	2209245
товари, роботи, послуги	1615	10027542	9998745
розрахунками з бюджетом	1620	856932	136815
у тому числі з податку на прибуток	1621	700819	0
розрахунками зі страхування	1625	136761	156758
розрахунками з оплати праці	1630	641157	738520
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	129650	329240
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	0	10765807
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	3489	7786
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3249979	2428865
Усього за розділом III	1695	15128805	26771781
Баланс	1900	97674367	97544421

ТЕМА 16. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань для самостійного виконання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для

обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) 1. Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства (організації).
- 2) Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства (організації).
- 3) Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими.
- 4) Служба безпеки фірми (підприємства, організації).

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Оцінка рівня економічної безпеки здійснюється

А. порівнюванням сумарного відвернутого збитку від реалізації з заходами з охорони техніко-технологічної складової безпеки підприємства

В. порівнюванням загальної суми витрат підприємства із сумою реалізації комплексу зазначених заходів

С. діленням величини окремого критерію за і-ю функціональною складовою на кількість функціональних складових економічної безпеки підприємства

Д. порівнюванням розрахункових значень сукупного критерію економічної безпеки підприємства із реальними величинами цього показника, одержаними раніше щодо підприємства, що аналізується, а також щодо аналогічних підприємств відповідних галузей економіки

2. Внутрішня економічна безпека організується

А. відділом з охорони техніко-технологічної складової безпеки підприємства

В. підрозділами підприємства

С. керівництвом підприємства

Д. відділом з економічної безпеки

3. Коли проводиться функціональний аналіз заходів з організації необхідного рівня економічної безпеки підприємства

А. після порівняння сукупного критерію економічної безпеки підприємства з втратами від закриття ринків інших держав з більш жорсткими нормами екологічної чистоти товарів для продукції підприємства

В. після порівняння функціональних складових безпеки з заходами безпеки підприємства

С. після розрахунку впливу функціональних складових на зміну сукупного критерію

Д. після розрахунку впливу функціональних складових на величину

критерію за і-ю функціональною складовою

4. Економічна безпека підприємства – це

А. такий стан всіх видів ресурсів підприємства та складових його потенціалу, за яких гарантується найбільш ефективно їх використання та розвиток, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам з метою досягнення стратегічної місії підприємства

В. такий стан всіх видів ресурсів підприємства та складових його потенціалу, за яких гарантується найбільш раціональне їх використання та розвиток, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам з метою досягнення стратегічної місії підприємства

С. такий стан високого розвитку потенціалу підприємства, за якого гарантується найбільш раціональне його використання та запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам з метою досягнення стратегічної місії підприємства

Д. такий стан окремих функціональних складових безпеки потенціалу підприємства, за яких гарантується найбільш раціональне їх використання та розвиток, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам з метою досягнення стратегічної місії підприємства

5. Загальна схема процесу організації економічної безпеки включає наступні дії

А. гарантування стабільності та максимально ефективного функціонування виробничого потенціалу підприємства

В. формування необхідних корпоративних ресурсів, загально стратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими, здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки, загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки

С. забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства

Д. всі відповіді вірні

4. Завдання для самостійного виконання.

Завдання 1. На підприємстві розроблено кілька варіантів прогнозного балансу, основні показники якого наведено в табл.

На підставі даних прогнозного балансу визначити ймовірність банкрутства підприємства, використавши двофакторну модель його прогнозування. З цією метою розрахувати й зіставити за окремими варіантами:

- 1) коефіцієнт поточної ліквідності;
- 2) частку позикових коштів у загальному обсязі пасиву;
- 3) спеціальний коефіцієнт Z.

Зробити висновки щодо отриманих результатів.

Таблиця 16.1 – Вихідна інформація для розрахунків

Статті	Варіанти прогнозу		
	1-й	2-й	3-й
Актив			
Основні засоби	15200	15200	15200
Запаси і витрати	26120	26120	26120
Грошові кошти, розрахунки та інші активи	6840	6840	6840
Баланс	48160	48160	48160
Пасив			
Джерела власних коштів	23300	23300	23300
Прибуток за звітний період	3480	6490	3940
Довгострокові позикові кошти	4600	4600	4600
Строкова кредиторська заборгованість	16780	13770	16320
Баланс	48160	48160	48160

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор -Видавництво, 2016. 378 с
2. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010.
3. Економіка підприємства : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. за заг. ред. Г. О. Швиданенко. К. : КНЕУ, 2009. 439 с.
4. Економіка підприємства : підручник / за заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко. [вид. 4-те, перероб. і доп.]. К. : КНЕУ, 2009. — 816 с
5. Економіка підприємства: Підручник за загальною редакцією. Й.М. Петровича.- Львів: „Магнолія плюс”. 2004. 680 с.
6. Економіка підприємства: теорія і практикум: навчальний посібник/В. І. Блонська, Т. Г. Васильців, С. С. Гринкевич та ін. Львів: Магнолія-2006, 2016.
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
8. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика: Навчальний посібник.2-е видання перероблене й доповнене. Львів: „Магнолія плюс”, 2006. 208с.
9. Шваб.Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник. 2-е вид. К.: Каравела, 2005. 568 с.

Додаткова література:

- 10.Азарова А.О., Нікіфорова Л.О.. Економіка підприємства. Практикум: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ВНТУ, 2016. 216 с.
- 11.Березін О.В. , Бутенко П.О. Економіка підприємства: Практикум: навч. посіб. К., 2009. 248 с.
- 12.Покропивний С. Ф., Швиданенко Г. О., Федонін О. С. та ін. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2005
- 13.Економіка підприємства. Навч. посіб. за ред. А. В. Шегди. К.: Знання-Прес, 2001. 335 с.
- 14.Захарченко В. І. Економіка підприємства. Практикум. Видавництво "Центр навчальної літератури" : К., 2012. 144 с.
- 15.Ковальов В. В. Економіка підприємства: підруч., 4-те вид., перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2009. 247 с.
- 16.Примак Т.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: „Вікар”, 2002. 176 с.
17. Харів П.С. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: Навч. посіб. 2-ге вид., стер.К.: Знання, 2006. 301 с.

Навчальне видання

*Ніколайчук Ольга Анатоліївна
Костакова Ліна Дмитрівна*

Кафедра технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи
та підприємництва

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Рівень бакалавр

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м.Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкту видавничої справи
ДК № 4929 від 07.07.2015 р.